

T. C.
NIĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AVRASYA ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI

SARI UYGUR EDEBİYATI VE “YOGHOR CHAMDUUGIİN TUMUR”
ÜZERİNE BİR İNCELEME

Hazırlayan
SHAOQIONG DU

2018-NİĞDE

T. C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AVRASYA ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI

SARI UYGUR EDEBİYATI VE YOGHOR CHAMDUUGIİN TUMUR
ÜZERİNE BİR İNCELEME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

SHAOQIONG DU

Danışman : Prof. Dr. Hikmet KORAŞ
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ahmet BÜYÜKAKKAŞ
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Hakan YALAP

2018-NİĞDE

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Sarı Uygur Edebiyatı Ve Yoghör Chamduugiin Tumur Üzerine Bir İnceleme” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullandıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

10/01/2019

SHAOQIONG DU

ONAY SAYFASI

Prof. Dr. Hikmet KORAŞ danışmanlığında SHAOQIONG DU tarafından hazırlanan "Sarı Uygur Edebiyatı ve "Yoghor Chamduugin Tumor" Üzerine Bir İnceleme " adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrasya Araştırmaları Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tarih: 10/01/2019

JÜRİ :

Danışman : Prof. Dr. Hikmet KORAŞ

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ahmet BÜYÜKAKKAŞ

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Hakan YALAP

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun Tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Emin Hüseyin ÇETENAK
Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Etnik literatür, milli kültürel gelenekte çok önemli bir yer tutar. Aynı zamanda kültürel mirasın önemli araçlarından biridir. Çin Halk Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla Çin'deki çeşitli etnik azınlık edebiyatları bir ölçüde geliştirildi. Zamanla diğer çevre kültürlerin Sarı Uygur geleneksel kültürüne olan etkisi, Sarı Uygur halkının kendi kültürünü ayakta tutması ve koruması için güçlü bir isteğe ilham kaynağı olmuştur. Literatürdeki performans diğer etnik azınlıklarınki kadar iyi olmasa da, yine de iyi sonuçlar elde edilmiştir. Bu tez Sarı Uygur edebiyatının gelişim aşamasını, kronolojik sırayı dikkate alarak tanıtmakta, başarılarını ve sorunlarını analiz etmektedir. Aynı zamanda Sarı Uygur yazarlarının yapısı anlatılmış ve bu yazarların Çin yazısı kullanmasının nedenlerine de cevap verilmeye çalışılmıştır. Bu çalışma, son olarak Sarı Uygur yazarı Timur'u örnek alarak, Sarı Uygur edebiyatının özelliklerini ve değerini analiz etmektedir.

Bu tezin amacı, Sarı Uygur kültürünün incelenmesiyle Sarı Uygurların ve Sarı Uygur edebiyatının gelişiminin takip edilmesini ve bu milli yazarlarımızın duygularının anlaşılmasını sağlamaktır.

Bu konuyu seçme nedenimi ise şöyle açıklayabilirim: Bir Sarı Uygur olarak, kendi milli, geleneksel kültürümün çeşitli etkiler yüzünden yok olmak üzere olduğunu görüyorum, elimden geldiği kadar, Sarı Uygur edebî eserlerini yeniden Sarı Uygur gençlerinin vizyonuna sokabilmek ve ulusun kültürel geleneklerine olan duygularını derinleştirmek, geleneksel kültürün çöküşüyle ilgili kriz algılarını da geliştirmek istiyorum. Aynı zamanda, Sarı Uygurları tanımayan ve anlamayanlara, Sarı Uygur kültürü hakkında derin bir anlayışa sahip olabilmeleri için kendi çabalarımla bilgi sunmak istiyorum.

Bu tezi yazarken çok zorlandım. İlk karşılaştığım problem ise tezin Türkçe olarak yazılacak olmasıydı, çünkü bu teze başlamadan önce hiç Türkçe bilmiyordum. O yüzden tez yazılırken Türk diline hâkim olmak benim ilk ve en büyük problemim oldu. Özellikle tez yazılırken bilinmesi gereken akademik Türkçeye alışmak ise bu problemimi daha da zorlaştırdı.

Karşılaştığım ikinci problem ise tez konusu hakkında kullanabileceğim kaynakların az olmasıydı. Çin’de Sarı Uygur edebiyatı araştırmaları hakkında oluşan kaynakların az oluşu ve benim yurtdışında olmam, zaten az olan bu kaynaklara erişimi zorlaştırdı. Bütün bu sıkıntılara rağmen Çin’den bazı kaynakları getirebildim ve internet erişimi olan kaynaklara ulaştım. Çalışmam bu kaynakların ışığında gelişip zenginleşti.

Yaşadığım bir diğer zorluk ise bazı başlıklarla ilgili yeterli kaynağın olmamasıydı. Sarı Uygurların kültürü hakkındaki bölümü yazarken kayda geçmiş bilimsel çalışmalar olmadığı için bunları yaşadığım çevreden gözlemlediğim kadarıyla kendim yazdım.

Yapılan bu çalışmanın hem Sarı Uygur hem de Türk edebiyatına katkı sağlamasını umut eder, bizden sonraki araştırmacılar için de kaynak olmasını temenni ederim.

Bu çalışmanın meydana gelmesinde maddi ve manevi desteğini esirgemeyen aileme, Türkçede karşılaştığım zorlukları çözmemde bana yardımcı olan arkadaşlarıma, Türkçeyi öğrenmemde ve bu tezin hazırlanması sürecinde her zaman beni destekleyen ve bana yardım eden hocalarım Saliha CÖMERT ve Seçil ALACA’ya teşekkür ederim. Bu çalışmanın başlangıcından itibaren beni yüreklendiren, her aşamada emeğini esirgmeden beni yönlendiren, saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Hikmet KORAŞ’a şükranlarımı sunarım.

SHAOQIONG DU

NİĞDE 2019

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sarı Uygur Edebiyatı ve Yoghor Chamduugiin Tumur Üzerine Bir İnceleme

DU, Shaoqiong

Avrasya Araştırmaları Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hikmet KORAŞ

Sarı Uygurlar Çin'in Gansu Eyaletinde yaşamakta olan on iki binin üzerinde nüfusu ile Çin'in 56 etnik azınlığından biridir. Pek çok kültürün birlikte var olduğu bir ortamda hayatta kalabilmek ve gelişebilmek için mücadele eden Sarı Uygurlar kaçınılmaz bir şekilde çevredeki kültürlerin, özellikle de Han kültürünün etkisi altında kalmıştır. Bu yüzden Sarı Uygur gelenekleri yok olmaya yüz tutmuştur. Milli kültürel geleneklerin miras olarak aktarılmasında edebî eserler hayati bir rol oynamaktadır. Yoghor Chamduugiin Tumur, Sarı Uygur edebiyatının tipik bir temsilci olarak bu çalışma için seçilmiştir. Sarı Uygurlar ile aynı köklere sahip olan Türkiye Türklerinin Sarı Uygur edebiyatını daha iyi anlamasını sağlamak için bu tez Türkçe yazılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sarı Uygur, Sarı Uygur edebiyatı, Yoghor Chamduugiin Tumur,

ABSTRACT

MASTER TEZİS

A Study Of Yellow Uyghur Literature And Yohor Chamduugiin Tumor

DU, Shaoqiong

Eurasia Studies

Supervisor: Prof. Dr. Hikmet KORAS

Yellow Uyghurs are one of the 56 minorities in China where they live at Gansu state with over 12.000 habitants. Yellow Uyghurs inescapably has been affected by many other cultures but especially Han culture to survive and flourish in a multicultural environment. Thus, the traditions of Yellow Uyghurs has faced extinction. Literary works plays a vital role in transferring national-cultural traditions as inheritance. Yohor Chamduugiin Tumor, has been chosen for this study as a typical representative. This study has been written in Turkish for Turkish people who shares the same roots with Yellow Uyghurs to understand Yellow Uyghur's literature.

Key words: Yellow Uyghur, Yellow Uyghur literature, Yohor Chamduugiin Tumor

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	I
ONAY SAYFASI.....	I
ÖN SÖZ	I
ÖZET	III
ABSTRACT.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
ÇALIŞMADA KULLANILAN KISALTMALAR	VII
0. GİRİŞ	1
0.1. ÇİN’DEKİ ETNİK YAPI VE AZINLIKLAR	3
0.1.1. Sarı uygurlar	9
0.1.1.1. Dil	9
0.1.1.1.1. Batı sarı uygurca ve doğu sarı uygurca	10
0.1.1.2. Kültür	10
0.1.1.2.1. Din	11
0.1.1.2.2. Aile	11
0.1.1.2.3. Evlilik	11
0.1.1.2.4. Milli kıyafet	12
0.1.1.2.5. Cenaze	12
0.2. ÇİNDEKİ AZINLIKLARIN EDEBİYATI.....	12
I. BÖLÜM.....	14
I. SARI UYGUR YAZARLARI.....	14
I.1. İLK DÖNEM YAZARLARININ DURUMU	14
I.2. SARI UYGUR YAZARLARININ EDEBİYAT DİLİ	15
II. BÖLÜM.....	17
II. SARI UYGUR EDEBİYATI	17
II.1. SARI UYGUR EDEBİYATI.....	17
II.2. SARI UYGUR EDEBİYATININ ARAŞTIRMA DURUMU	20
II.2.1. Sözlü geleneklerden yazılı edebiyata dönüşüm.....	20
II.2.2. Parçaları seçip düzenlemeden sistematik terbiyeye	22
II.2.3. Literatür taraması ve araştırması	23
II.3. SARI UYGUR EDEBİYATININ TASNİFİ VE KONULARI	24
II.3.1. Sarı uygur halk edebiyatının tasnifi	24
II.3.2. Halk şarkıları ve halk edebiyatı araştırmaları	25
II.3.3. Sarı uygur edebiyatının konuları.....	27
II.3.3.1. Tarih	27
II.3.3.2. Din.....	28
II.4. SARI UYGURLARIN VERDİĞİ ESERLER LİSTESİ.....	28
III. BÖLÜM.....	38

III. SARI UYGUR YAZARLARI ÖRNEĞİ YOGHOR CHAMDUUGIIN TUMUR	38
.....	
III.1. TUMUR'UN HAYATI	38
III.2. TUMUR'UN ETNİK KÖKLERİ ARAŞTIRMASI VE DÜZYAZISINI OLUŞTURMASI	39
III.2.1. Etnik kökleri araştırması.....	39
III.2.2. Nesir "Kurdun Toprağı"nın incelenmesi	40
III.2.3. Yoğun aciliyet duygusu ve insanî temalar	46
III.2.4. Uzun tarihçe "sarı uygur milleti—yaour kaynatmanın bin yıllık tarihi".	48
SONUÇ	55
KAYNAKÇA	56
ÖZ GEÇMİŞ	60

ÇALIŞMADA KULLANILAN KISALMALAR

MÖ: Milattan Önce

MS: Milattan Sonra

YY: Yüzyıl

0. GİRİŞ

Çin, uzun bir geçmişe sahiptir ve farklı etnik kültürlere ev sahipliği yapar. Binlerce yıldır, eski Çin uygarlığının bu verimli topraklarında, birçok millet yaşamış, bazı milletler ortadan kalkmış, bazıları da buralarda yeni bir millet olarak doğmuştur. Bu milletler birbirleriyle savaşmaya ve bütünleşmeye devam ederek, sonunda var olan mevcut barış statüsünü ortaya koymuşlardır. Bu çok kültürlü entegrasyon sürecinde, esas olarak aşağıdaki formlar vardır:

Etnik Göç: Bazı etnik azınlıklar çok sayıda göç ederek Kuzey Han halkı ile uyum içinde yaşadılar.

Ortak Mücadele: Bütün etnik grupların halkları, yöneticilerin sömürsüne ve baskısına tek vücut olarak karşı çıkmak ve ulusal bağları daha da yakınlaştırmak için birleşmişlerdir. Çoğunlukla Çin feodal devletlerinin büyük bölünme döneminde meydana gelmiştir.

Dost İlişkileri: Özellikle antik Çin'in yeniden birleşmesi, barışçıl çevrede dostluğu ve entegrasyonu hızlandırmıştır.

Etnik Azınlık Yöneticileri Reformu: Çin'in Kuzey ve Güney Hanedanlarının olduğu dönemlerde Kuzey Wei Hanedanı İmparatoru Xiaowen'in reformu, Kuzey'in ulusal entegrasyonunu ve etnik azınlıkların feodalizasyon sürecini büyük ölçüde hızlandırmıştır.

Ulusal entegrasyonu teşvik etmek için yapılan “evlilik” ve “ittifak” politikası.

Günümüzde Çinliler kendilerinin genel olarak Zhonghua milleti oldukları iddiasında bulunurlar. Zhonghua olarak adlandırdıkları şey ise, aslında tarihte bu topraklarda çeşitli milletlerin dönüşüm, bölünme ve yeniden birleşmesiyle etnik gruplar arasında oluşan kültürel değişimler ve karşılıklı öğrenme ile desteklenen ulusal bütünleşme için kullandıkları genel terimdir. Bir ulusun bütünleşmesi için kullandıkları bu genel terim, uzun vadeli iletişim ve bütünleşmeye dayanan ortak bir topluluk ismidir.

Çin tarihinde, bu geniş topraklarda sayısız etnik grup yaşamıştır. Tarihin ilerlemesiyle birlikte Çin Cumhuriyeti'nin kuruluşunun ardından devlet tarafından onaylanan 56 etnik grup vardır¹. Bunların arasında, kökenleri Türk olan etnik gruplar da vardır. Bunlar: Sarı Uygurlar, Uygurlar, Kazaklar, Özbekler, Kırgızlar vb.dir. Bu etnik gruplar çoğunlukla Çin'in Sincan Uygur Özerk Bölgesi'ne dağılmışlardır; fakat Sarı Uygurlar buna dâhil değildir. Sincan Uygur Özerk Bölgesi Çin'de Türk olan etnik azınlıkların ana toplanma alanıdır. Ancak Sarı Uygurlar bu Türk kültür çevresinin dışında yaşamakta ve bu izole durum Sarı Uygurların geleneklerinin bazılarının kaybolmasına da uygun bir zemin hazırlamaktadır.

¹ Baidu Baike, “56 etnik grup”,
<https://baike.baidu.com/item/56%E4%B8%AA%E6%B0%91%E6%97%8F> (erişim 27.03.2018).

0.1. Çin'deki Etnik Yapı ve Azınlıklar

Çin etnik azınlıkları ifadesi Çin'de yaşayan ancak nüfus bakımından daha az olan milletlerin tamamını ifade etmektedir. Han milleti Çin'in en büyük nüfusuna sahip olan bir millet olduğu için, genellikle daha az sayıda olan diğer etnik grupları azınlık olarak adlandırmaktadır. Çin antik çağlardan beri kozmopolit bir yapıya sahip bir ülke olmuştur. Bu yapıda bulunan grupların sayısını ise ancak Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra merkezî hükümet 56 etnik grup olarak belirlemiştir².

Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurulmasından önce Çin hükümetleri (Han milletinin kurduğu hükümetler olsun ya da diğer etnik azınlıklar tarafından kurulan hükümetler olsun) etnik problemler konusunda her zaman birçok politika ve sisteme sahip olmuşlardır. Ancak uygulanan bu politikaların ya da sistemlerin başarılı olduğu da hiçbir zaman söylenemez. Çünkü etnik gruplar arasında bir eşitlik yoktur. Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra etnik azınlık bölgelerinde yaşayan çoğu insanın isteğine göre Çin hükümeti etnik azınlık bölgelerinde demokratik reformları yavaş yavaş uygulamak için farklı yöntemler benimsedi ve 1950'lerin sonlarında bunları tamamladı.

Çin'deki farklı etnik grupların dağılım özellikleri şunlardır: Han bölgesinde yaşayan etnik azınlıklar olduğu gibi etnik azınlık bölgelerinde yaşayan Han halkları da vardır. Bu dağılım şekli uzun vadeli tarihsel gelişim sürecinde çeşitli etnik grupların etkileşimi ve akışıyla şekillenir. Çin'de etnik azınlık nüfusu küçük olmasına rağmen yaygın olarak dağıtılmaktadır. Çin'deki tüm özerk bölgeler ve şehirler etnik azınlık gruplarına sahiptir.

2010 yılında yapılan altıncı nüfus sayımına göre 31 ilin özerk bölgesinin, özel şehirlerin ve aktif askerlerin içindeki Han milletinin toplam nüfusu 12.235.364.641'dir. Bu sayı toplam nüfusun %91.51'ini oluşturmaktadır. Azınlıkların nüfusu ise

² Baidu Baike, "56 Etnik Grup".

113.792.211'dir. Bu da toplam nüfusun %8.49'i anlamına gelmektedir. Bundan dolayı, Han milleti, diğer 55 etnik grubu azınlık olarak nitelendirmektedir³.

55 azınlık grup arasında sadece Hui ve Man milletleri tamamen Çinceye geçmiştir. Diğer 53 etnik grubun ise kendilerine ait bir dilleri vardır. Çin'in modernleşme sürecinin hızlanmasıyla birlikte bazı azınlık dilleri yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Çin azınlık dillerinin korunması konusunda bazı başarılar elde etmesine rağmen azınlıkların dil çeşitliliğini koruma durumu hâlâ sert ve acımasız bir süreçten geçmektedir.

● 55 Çin Azınlığının İsim ve Nüfus Listesi⁴:

ÇİNCE İSİM	Roma alfabesi adı	PİNYİN isim	NÜFUSU
壮族	Zhuang/ZH	Zhuàng Zú	16,926,381
满族	Man/MA	Mǎn Zú	10,387,958
回族	Hui/HU	Huí Zú	10,586,087
苗族	Miao/MH	Miáo Zú	9,426,007
维吾尔族	Uyghur/UG	Wéiwúěr Zú	10,069,346
土家族	Tujia/TJ	Tǔjiā Zú	8,353,912
彝族	Yi/YI	Yí Zú	8,714,393
蒙古族	Mongol/MG	Měnggǔ Zú	5,981,840
藏族	Tibetan/ZA	Zàng Zú	6,282,187
布依族	Buyei/BY	Bùyī Zú	2,870,034
侗族	Dong/DO	Dòng Zú	2,879,974
瑶族	Yao/YA	Yáo Zú	2,796,003
朝鲜族	Korean/CS	Cháoxiǎn Zú	1,830,929
白族	Bai/BA	Bái Zú	1,933,510
哈尼族	Hani/HN	Hāní Zú	1,660,932

³ Çin Halk Cumhuriyeti Devleti, “2010 Altıncı Ulusal Nüfus Sayımı Verileri Bülteni”, http://www.gov.cn/test/2012-04/20/content_2118413_2.htm, (Erişim 07.04.2018).

⁴ Baidu Baike, “Çin Azınlığı”, <https://baike.baidu.com/item/%E4%B8%AD%E5%9B%BD%E5%B0%91%E6%95%B0%E6%B0%91%E6%97%8F/7049643#4>, (Erişim 07.04.2018).

哈萨克族	Kazak/KZ	Hāsàkè Zú	1,462,588
黎族	Li/LI	Lí Zú	1,463,064
傣族	Dai/DA	Dǎi Zú	1,261,311
畲族	She/SH	Shē Zú	708,651
傈僳族	Lisu/LS	Lìsù Zú	702,839
仡佬族	Gelao/GL	Gēlǎo Zú	550,746
东乡族	Dongxiang/DX	Dōngxiāng Zú	621,500
高山族	Gaoshan/GS	Gāoshān Zú	494,107
拉祜族	Lahu/LH	Lāhù Zú	485,966
水族	Sui/SU	Shuǐ Zú	411,847
佤族	Va/VA	Wǎ Zú	429,709
纳西族	Naxi/NX	Nàxī Zú	326,295
羌族	Qiang/QI	Qiāng Zú	309,576
土族	Tu/TU	Tǔ Zú	289,565
仫佬族	Mulao/ML	Mùlǎo Zú	216,257
锡伯族	Xibe/XB	Xíbó Zú	190,481
柯尔克孜族	Kirgiz/KG	Kēěrkèzī Zú	186,708
达斡尔族	Daur/DU	Dáwòěr Zú	131,992
景颇族	Jingpo/JP	Jǐngpō Zú	147,828
毛南族	Maonan/MN	Màonán Zú	101,192
撒拉族	Salar/SL	Sǎlá Zú	130,607
布朗族	Blang/BL	Bùlǎng Zú	119,639
塔吉克族	Tajik/TA	Tǎjìkè Zú	51,069
阿昌族	Achang/AC	Āchāng Zú	39,555
普米族	Pumi/PM	Pǔmǐ Zú	42,861
鄂温克族	Ewenki/EW	Èwēnkè Zú	30,875
怒族	Nu/NU	Nù Zú	37,523
京族	Gin/GI	Jīng Zú	28,199
基诺族	Jino/JN	Jīnuò Zú	23,143
德昂族	Deang/DE	Déáng Zú	20,556
保安族	Bonan/BO	Bǎoān Zú	20,074
俄罗斯族	Russ/RS	Éluōsī Zú	15,393

裕固族	Yugur/YG	Yùgù Zú	14,378
乌兹别克族	Uzbek/UZ	Wūzībiékè Zú	10,569
门巴族	Monba/MB	Ménbā Zú	10,561
鄂伦春族	Oroqen/OR	Èlúncūn Zú	8,659
独龙族	Derung/DR	Dúlóng Zú	6,930
塔塔尔族	Tatar/TT	Tātǎěr Zú	3,556
赫哲族	Hezhen/HZ	Hèzhé Zú	5,354
珞巴族	Lhoba/LB	Luòbā Zú	3,682

● 55 Çin Azınlığının Bölgesel Dağılımı Listesi⁵:

ÇİNCE İSİM	Roma alfabesi adı	Yaşayan bölgeleri
壮族	Zhuang/ZH	Guangxi Zhuang Özerk Bölgesi, Yunnan Eyaleti, Guangdong Eyaleti, Guizhou Eyaleti
满族	Man/MA	Liaoning Eyaleti, Jilin Eyaleti, Heilongjiang Eyaleti, Hebei Eyaleti, Pekin, İç Moğolistan Özerk Bölgesi
回族	Hui/HU	Ningxia Hui Özerk Bölgesi, Gansu Eyaleti, Henan Eyaleti, Sincan Uygur Özerk Bölgesi, Qinghai Eyaleti, Yunnan Eyaleti, Hebei Eyaleti, Shandong Eyaleti, Anhui Eyaleti, Liaoning Eyaleti, Pekin, Heilongjiang Eyaleti, Tianjin, Jilin Eyaleti, Shanxi Eyaleti
苗族	Miao/MH	Guizhou Eyaleti, Yunnan Eyaleti, Hunan Eyaleti, Guangxi Zhuang Özerk Bölgesi, Sichuan Eyaleti, Guangdong Eyaleti, Hubei Eyaleti
维吾尔族	Uyghur/UG	Sincan Uygur Özerk Bölgesi, Hunan Eyaleti
土家族	Tujia/TJ	Hunan Eyaleti, Hubei Eyaleti, Sichuan Eyaleti
彝族	Yi/YI	Sichuan Eyaleti, Yunnan Eyaleti, Guizhou Eyaleti, Guangxi Zhuang Özerk Bölgesi
蒙古族	Mongol/MG	İç Moğolistan Özerk Bölgesi, Liaoning Eyaleti, Jilin

⁵ Baidu Baike, “Çin Azınlığının Bölgesel Dağılımı Listesi”, <https://baike.baidu.com/item/%E4%B8%AD%E5%9B%BD%E5%B0%91%E6%95%B0%E6%B0%91%E6%97%8F%E5%88%86%E5%B8%83%E7%AE%80%E8%A1%A8>, (Erişim 07.04.2018).

		Eyaleti, Heilongjiang Eyaleti, Qinghai Eyaleti, Sincan Uygur Özerk Bölgesi, Hebei Eyaleti, Henan Eyaleti, Gansu Eyaleti, Yunnan Eyaleti
藏族	Tibetan/ZA	Tibet Özerk Bölgesi, Sichuan Eyaleti, Çinghay Eyaleti, Gansu Eyaleti, Yunnan Eyaleti
布依族	Buyei/BY	Guizhou Eyaleti
侗族	Dong/DO	Guizhou Eyaleti, Hunan Eyaleti, Guangxi Zhuang Özerk Bölgesi
瑶族	Yao/YA	Guangxi Zhuang Özerk Bölgesi, Hunan Eyaleti, Yunnan Eyaleti, Guangdong Eyaleti, Guizhou Eyaleti, Sichuan Eyaleti
朝鲜族	Korean/CS	Jilin Eyaleti, Heilongjiang Eyaleti, Liaoning Eyaleti
白族	Bai/BA	Yunnan Eyaleti, Guizhou Eyaleti
哈尼族	Hani/HN	Yunnan Eyaleti
哈萨克族	Kazak/KZ	Sincan Uygur Özerk Bölgesi, Gansu Eyaleti
黎族	Li/LI	Hainan Eyaleti
傣族	Dai/DA	Yunnan Eyaleti
畲族	She/SH	Fujian Eyaleti, Zhejiang Eyaleti, Jiangxi Eyaleti, Guangdong Eyaleti, Anhui Eyaleti
傈僳族	Lisu/LS	Yunnan Eyaleti, Sichuan Eyaleti
仡佬族	Gelao/GL	Guizhou Eyaleti, Guangxi Zhuang Özerk Bölgesi, Yunnan Eyaleti
东乡族	Dongxiang/DX	Gansu Eyaleti, Sincan Uygur Özerk Bölgesi
高山族	Gaoshan/GS	Taiwan, Fujian Eyaleti
拉祜族	Lahu/LH	Yunnan Eyaleti
水族	Sui/SU	Guizhou Eyaleti, Guangxi Zhuang Özerk Bölgesi
佤族	Va/VA	Yunnan Eyaleti
纳西族	Naxi/NX	Yunnan Eyaleti, Sichuan Eyaleti
羌族	Qiang/QI	Sichuan Eyaleti
土族	Tu/TU	Çinghay Eyaleti, Gansu Eyaleti

仫佬族	Mulao/ML	Guangxi Zhuang Özerk Bölgesi
锡伯族	Xibe/XB	Jilin Eyaleti, Liaoning Eyaleti, Sincan Uygur Özerk Bölgesi Yunnan Eyaleti
柯尔克孜族	Kirgiz/KG	Sincan Uygur Özerk Bölgesi, Heilongjiang Eyaleti
达斡尔族	Daur/DU	İç Moğolistan Özerk Bölgesi, Heilongjiang Eyaleti, Sincan Uygur Özerk Bölgesi
景颇族	Jingpo/JP	Yunnan Eyaleti
毛南族	Maonan/MN	Guangxi Zhuang Özerk Bölgesi
撒拉族	Salar/SL	Çinghay Eyaleti, Gansu Eyaleti
布朗族	Blang/BL	Yunnan Eyaleti
塔吉克族	Tajik/TA	Sincan Uygur Özerk Bölgesi
阿昌族	Achang/AC	Yunnan Eyaleti
普米族	Pumi/PM	Yunnan Eyaleti
鄂温克族	Ewenki/EW	İç Moğolistan Özerk Bölgesi, Heilongjiang Eyaleti
怒族	Nu/NU	Yunnan Eyaleti
京族	Gin/GI	Guangxi Zhuang Özerk Bölgesi
基诺族	Jino/JN	Yunnan Eyaleti
德昂族	Deang/DE	Yunnan Eyaleti
保安族	Bonan/BO	Gansu Eyaleti
俄罗斯族	Russ/RS	Sincan Uygur Özerk Bölgesi
裕固族	Yugur/YG	Gansu Eyaleti
乌兹别克族	Uzbek/UZ	Sincan Uygur Özerk Bölgesi
门巴族	Monba/MB	Tibet Özerk Bölgesi
鄂伦春族	Oroqen/OR	İç Moğolistan Özerk Bölgesi, Heilongjiang Eyaleti
独龙族	Derung/DR	Yunnan Eyaleti
塔塔尔族	Tatar/TT	Sincan Uygur Özerk Bölgesi
赫哲族	Hezhen/HZ	Heilongjiang Eyaleti
珞巴族	Lhoba/LB	Tibet Özerk Bölgesi

0.1.1. Sarı uygurlar

Sarı Uygurlar, geçmişteki ve günümüzdeki Uygur Türklerinin doğu kolunu oluşturan Uygurların devamıdır. Yani, günümüzde Çin Halk Cumhuriyetindeki 55 azınlıktan biri olarak Çin literatüründe "Yugu Zu /裕固族" diye adlandırılan Sarı Uygurlar, Türk kökenlidir. Türkistan Türkleri ve diğer Türkler tarafından "Sarı Uygur" olarak adlandırılmaktadırlar.

Günümüzdeki Sarı Uygurların nüfusu sadece 13714'tür. Eskiden çeşitli yerlerde yaşamış olan ve şimdi de Çin Halk Cumhuriyeti'nin Gansu eyaletinin Sunan Sarı Uygur Özerk ilçesinde ve Jiüquan Huangnipu Sarı Uygur Özerk köyünde yaşamaya devam eden Sarı Uygurların kültür ve edebiyatları hakkındaki bilgilere günümüzdeki eserler yardımıyla ulaşabiliriz.

0.1.1.1. Dil

Günümüzdeki Sarı Uygurlar üç dil kullanırlar. Bunlar Batı Sarı Uygurca, Doğu Sarı Uygurca ve Çince.

1982 yılında Çin'de yapılan nüfus sayımına göre Çin sınırları içinde bulunan Sarı Uygurların nüfusu 10569'dur. Bunun içinde Batı Sarı Uygurca'yı kullanan kişi sayısı 4623'tür. 1990 yılında Çin'de yapılan nüfus sayımına göre Çin sınırları içinde bulunan Sarı Uygurların nüfusu 12279'dur. Bu nüfusun içinde Batı Sarı Uygurca'yı kullanan sadece 3693 kişi kalmıştır. Buna göre sadece 10 yıl içerisinde Batı Sarı Uygurca kullanan insanlar 1000 kişi kadar azalmıştır.

Doğu Sarı Uygurca şimdiki Moğolcaya benziyor. Batı Sarı Uygurca ve Uygurca ise Kazakçaya daha çok benziyor. Ama tamamı Sarı Uygurca olan hiçbir yazı dili yoktur. Yazarken Çince kullanılmaktadır.

0.1.1.1.1. Batı sarı uygurca ve doğu sarı uygurca

Batı Sarı Uygurca ve Doğu Sarı Uygurca farklı özelliklere sahiptir. Yabancı bilim insanlarına göre Batı Sarı Uygurca en eski Türkçeye benziyor. Batı Sarı Uygurca ve Doğu Sarı Uygurca arasında benzerlikler de vardır. Mesela, iki dilde de çoğu kelime aynıdır ve iki dilde de çok fazla Çince kelime vardır.

Peki, Sarı Uygurlar neden iki farklı dil kullanıyorlar. Bu sorunun doğru bir cevabı yoktur. Bazı bilim insanlarına göre Doğu Sarı Uygurlar eskiden Batı Sarı Uygurca konuşuyordu. Çünkü onların yaşadığı coğrafyada Moğolca konuşan Moğollar da vardı. Bu yüzden Doğu Sarı Uygurların kullandığı Batı Sarı Uygurca içerisinde çok fazla Moğolca kelime vardır. Zamanla ortaya çıkan bu dile Doğu Sarı Uygurca denildi. Yani Moğollar bu coğrafyada yaşayan Batı Sarı Uygurları zamanla asimile etmiştir. Başka bilim insanlarına göre ise eskiden bu coğrafyada Moğollar ve Sarı Uygurlar birlikte yaşamaktaydı. Bu yüzden Moğolca içerisinde de Sarı Uygurca kelimeler vardır. Bence bu iki düşüncenin de doğru tarafları var ancak tam bir kesinlik yoktur. Peki, günümüzde Sarı Uygurlar neden farklı diller kullanıyorlar? Çünkü Sarı Uygurlar tarih boyunca Moğollar, Tibet ve Çin haklarıyla birlikte yaşamışlar ve bu yüzden de bu dillerden biraz etkilenmişlerdir. Batı Sarı Uygurca, Doğu Sarı Uygurca ve Çince konuşan Sarı Uygurların hepsi kendine "畏兀儿"(uywur)demektedir. Bu güçlü bir milli bilinçtir. Bu yüzden Sarı Uygurlar, Çin içerisinde 1000 yıldan beri kendi kültürlerini korumuştur.

0.1.1.2. Kültür

Sarı Uygurca unutulmaya yüz tutmuş bir dil olsa da Sarı Uygurlar kendi kültürlerini koruma konusunda hassastır. Dilin unutulmaya yüz tutmasının altında Sarı Uygurcanın ayrı bir yazısının olmaması yanında eğitim dili olmaması da yatar. Ancak inanç, aile yapısı, geçiş törenleri ve kılık kıyafet konusunda kültürel değerlerin yaşadığını söyleyebiliriz.

0.1.1.2.1. Din

Günümüzdeki Sarı Uygurlar Budizm dinine inanıyorlar. Ama eski Sarı Uygurlar başka dinlere de inanıyorlardı. Şamanizm ve Maniheizm bu dinlerdendir. Din, Sarı Uygurların hayatında çok önemli bir yere sahiptir. Mesela gençler evlilik günü olarak din adamlarından gün alırlar. Yeni doğan çocukların isimlerini de din adamları koyar. Kırsal kesimde bir afet olduğu zaman ya da aile içerisinde bir problem olursa din adamları çağırılır. Din adamları da problemin düzelmesi için kutsal kitaplarından dua okuyup bu durumun düzelmesi için çalışırlar.

0.1.1.2.2. Aile

Sarı Uygurlar genelde anne, baba ve çocuk olarak yaşarlar. Yani çekirdek aile vardır. Eğer oğul evlenirse başka bir çadır yapıp eşiyle orada yaşamaya devam eder. İbadet ise Sarı Uygurlar için çok önemlidir. Tatillerde yemekler hazırlanıp ateşin içine konur ve secde edilir. Bunun anlamı ise birinci dereceden akrabaların ruhuna yemek ve kıyafet göndermektir. Sarı Uygurlarda annenin erkek kardeşi yani dayı çok önemlidir. Bazı özel durumlarda dayı davet edilir ve bu durumlarda onun kararları ve düşüncelerine çok değer verilir. Baba ve anne de dayıya saygı duyar.

0.1.1.2.3. Evlilik

Sarı Uygurlarda tek eşlilik vardır ve aynı aile içerisinde evlenmek yasaktır. Eskiden Sarı Uygurların başka milletlerden biriyle evlenmesi yasaktı. Ama şimdi Sarı Uygurların başka milletlerden biriyle evlenmesi yasak değil. Evlenmek için Moğol ve Tibet halkı, Çin halkına göre daha çok tercih edilir. Sarı Uygurların düğünleri 3 gün sürerdi. Ama şu anda Çinlilerle birlikte yaşadıkları için zamanla asimile olup düğünleri bir ya da en fazla iki gün yapmaya başladılar.

0.1.1.2.4. Milli kıyafet

Sarı Uygur kıyafetleri çok renklidir. Mesela kadın ve kızların kıyafetleri birbirinden farklıdır. En çok sevdikleri renk kırmızı ve yeşildir. Yaşlı kadınların kıyafetleri ise siyah ve mavidir.

0.1.1.2.5. Cenaze

Sarı Uygurlarda 2 çeşit cenaze töreni vardır. Bazı Sarı Uygurlar cenazelerini yakarken, bazıları da ölen kişiyi gömerler. Ölüm olayından sonraki 7. gün 49. gün ve yıldönümlerinde din adamları çağırılıp din kitabı okutulur ve dua edilir. Bu 49 gün içerisinde aile erkeklerinin saçlarını kesmeleri yasaktır. Ayrıca o günler içerisinde eğlenmek ayıptır.

0.2. Çin'deki Azınlıkların Edebiyatı

Halk edebiyatı Çin'deki azınlıkların⁶ kültür ve tarihinde özellikle önemli bir rol oynar. Yazılı edebiyat daha sonra gelişmiştir. Çin'deki azınlıkların halk edebiyatı zengin, renkli ve uzun bir geçmişe sahiptir.

Faklı Çin azınlıklarının efsaneleri, hikâyeleri, şarkıları, anlatsal şiirleri, bilmeceleri, manileri ve diğer eserleri halk edebiyatının önemli eserlerini oluşturur. Bu eserlerin çoğu eski literatür tarafından toplanmış ve derlenmiştir. Sonra Çin edebiyatında ve Çin azınlıkların eski kitaplarında ortaya çıkmıştır. Çin Halk Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra Çin Hükümeti, Çin azınlıklarının halk edebiyatı mirasını derledi ve korudu. Çeşitli Çin azınlık gruplar tarafından toplanan ve organize

⁶ Çin azınlıkların, Çinde 56 tane faklı millet var, Handan başka 55 taneye azınlık diyordu.

edilen on binlerce halk edebiyatı eseri vardır. Canlı ve sanatsal imgeler sayesinde bize çeşitli milletlerin halklarının gerçek yaşamını, ruhsal kültürünü ve ideallerini gösterirler. Bu sanat eserleri yüksek bilişsel değerdedir.

20. yüzyılda Çin azınlıklarının edebiyatının da gelişimi aynı şekilde olmamıştır ve her ulusun edebiyatı gelişmemiştir. Yayımlanan edebiyat tarihlerinden ve edebiyata dair genel bakıştan şunu çıkarabiliriz: Tarihsel nedenlerden dolayı 1950'lerin başlarında Çin azınlıklarının edebiyatı temelde sözlü halk geleneğiydi ve kimse bunları önemli görmüyordu. Çin Halk Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra, halk edebiyatının farklı derecelerde toplanması ve harmanlanması üzerinde duruldu. Ancak yazılı edebiyat temelde boştu.

1981'de "*Etnik Edebiyat*" 《民族文学》 kurulduğu ilk zamanlarda, Çin Edebiyat ve Sanat Örgütleri Federasyonu Çin Halk Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra ilk ulusal Çin azınlıklarının edebiyat eserleri ödülleri etkinliğini gerçekleştirdi. 140'tan fazla eserin ödül kazandığı etkinlikte, Çin azınlıklarından sadece 8 esere yer verildi.

Bundan sonraki 20 yıl içerisinde, Çin Yazarlar Derneği, Çin Halk Cumhuriyeti Ulusal Etnik İşler Komisyonu, Çin Halk Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı ve diğer bakanlıklarla, Pekin, Hohhot, Beidaihe ve Shanghai'da 4 kez nüfusu 100. 000'in altında olan Çin azınlıkların edebiyat seminerleri düzenlenmiş ve "*Millî Edebiyat*" 《民族文学》 adlı dergide özel bir bölüm açılıp çalışmalar yayınlanmıştır. Ayrıca, Gansu Eyaletinin Jiuquan Kültür Derneği tarafından düzenlenen "*Yang Guan*" 《阳关》 adlı dergide ve Zhangye Kültür Derneği'nin düzenlediği "*Gan Quan*" 《甘泉》 adlı dergide birçok kez "Sarı Uygur Edebî Eserleri Albümü" veya "Sarı Uygur Yeni Yazar Yeni Eserleri" adlı bir köşe açılıp Sarı Uygur yazarlarının edebî eserleri özellikle yayınlanmıştır.

Bu yüksek hedefli ve destekleyici önlemler bu Çin azınlıkların edebiyatının refahını etkin bir şekilde desteklemiş ve yaratıcı coşkularına ilham vermiştir.

I. BÖLÜM

I. Sarı Uygur Yazarları

I.1. İlk Dönem Yazarlarının Durumu

Herhangi bir ulusun edebiyatı yokluktan varlığa, küçükten büyüğe adım adım gelişir. Bu durum Çinli etnik azınlıkların yazılı edebiyatı için de geçerlidir.

Tarihsel nedenlerden dolayı, Çin azınlıkların çoğu, Çin'in uzak bölgelerinde veya dağlar ve sınır bölgeleri gibi özerk bölgelerde yaşamaktadırlar. Bu yerlerin nüfus yoğunluğu az ve ulaşım imkânları kısıtlıdır. Eğitim olanaklarının da sınırlı olduğu bu bölgelerde okur-yazar oranı da çok düşüktür. Bu nedenle küçük etnik grupların ilk yazarlarının çoğu etnik toplulukların dışında doğmuştur.

Çin'in gelişimi ve uzak bölgelerde eğitim sisteminin geliştirilmesi ile tüm azınlıkların kültürel eğitim düzeyi yükseltildi, bilgi ve hisleri olan insanlar çokça ortaya çıktı, bir sürü farklı tema ve formlar ile kendi kültürel gelenek ve tarihini kaydeden yaratıcılar ortaya çıktı. Böylece şimdiye kadar, Sarı Uygur edebî eserleri, hem etnik topluluğun dışında hem de etnik topluluğun içinde doğup yaşayan yazarlar tarafından oluşturulur.

Başarılı yazarlar, kendi ulusunun yazılı edebiyatının gelişimi için hayati bir rol oynamaktadır. Seçkin yazarların kendi ulusunun yazılı edebiyatı için ürettiği eserlerin yarattığı bu hayati etki, sadece eserlerin niceliğine ve niteliğine değil, aynı zamanda konusal ve kültürel iletişime de yansımaktadır.

Toplumun gelişmesiyle birlikte, Sarı Uygur halk gelenekleri, aynı bölgede yaşayan Han kültürünün, Tibet kültürünün ve Moğol kültürünün algılanamaz şekilde incelikli etkilerinde bulanıklaşmaktadır. Genç nesil Han kültürünün eğitim sisteminde büyümekte ve karma kültürleri olan bir ortamda yaşamaktadır. Bu durum, ulusun kültürel geleneklerinden yabancılaşmasına yol açmaktadır. Ama Sarı Uygur edebiyatı, Sarı Uygur halkının eski efsanelerini anlatıyor ve çeşitli Sarı Uygur gelenekleri veya alışkanlıklarından bahsediyor. Hatta bazı eserler, genç nesle Sarı Uygurca öğretimi

olarak işlev görür. Tüm bunlar, Sarı Uygur genç neslini ya da diğer Sarı Uygurları araştırmak isteyenlere, Sarı Uygur ulusal kültürünü tanımak ve öğrenmek için başka bir yol sağladı.

I.2. Sarı Uygur Yazarlarının Edebiyat Dili

Çin’de etnik azınlıkların çoğunun hiçbir dili yoktur ve metinleri olsa bile nadiren kullanırlar. Bu etnik azınlıkların dilinde edebiyatın yaratılması için gerekli materyeller oluşmamıştır.

Çin’deki etnik azınlıkların edebî eserlerinde dikkat çeken birçok özellik vardır. Bunlardan ilki, farklı etnik grupların yaşam ortamları ve bunları çevreleyen farklı kültürler olmasından dolayı, Çin Halk Cumhuriyeti’nin kuruluşundan sonra Çin eğitim-öğretiminin gelişmesiyle birlikte, çeşitli etnik grupların edebî yaratım dili ve kültürleri büyük değişime uğramasıdır. Çoğu etnik grup eser yaratmak için Çince kullanmaya başladı; ancak eserlerin içeriği hâlâ kendi kültürel kodlarına dayanmaktadır. Eserlerin konusu genellikle kendi geleneksel kültürlerinden bahsetmekte ve güçlü bir kimlik duygusu oluşturmaktadır.

İkincisi ise, Çince ile oluşturulmuş olsa da, Sarı Uygur edebî eserlerinde kendi kültürel kodlarının yanında diğer etnik grupların kültürel değerlerine de rastlanmasıdır. Yani eserler Çince yazılmasına rağmen eserin temel dayanak noktası Sarı Uygur kültürüdür ve bununla birlikte farklı kültürel öğelere de yer verilmektedir. Bu durum, eski çağlardan beri, farklı milletlerin aynı coğrafyada yaşamasından kaynaklanmaktadır.

Her ne kadar bu uluslar son yıllarda kendi yazılı edebiyatlarına sahip olsalar da, edebî ifadenin çağrışımı, estetik tadı ve değeri, çevredeki güçlü ulusların kültürel izlerini taşımaktadır.

Üçüncüsü, üzerinde buldukları dil ve kültürel matrisler hep Han kültürüne aittir.

Dördüncüsü, edebî yaratım diğer milletlerin dilini kullanılmasıdır. Örneğin, bazı Sarı Uygur yazarlar Tibetçe yazıyorlar. Aynı durum Tacik yazarlar için de geçerlidir.

Tacik dili sadece sözlü olarak vardır. Yazarlar, yazı dili olarak Tacikçe kullanamadıkları için yazıda Uygurca'yı tercih etmektedirler.

II. BÖLÜM

II. Sarı Uygur Edebiyatı

II.1. Sarı Uygur Edebiyatı

Son 50 yılda, Sarı Uygur edebiyatı araştırmaları verimli sonuçlar elde etmiştir ve çok sayıda monograf ve makale ortaya çıkmıştır. Yazma açısından, hem bireysel monograflar hem de deneme koleksiyonları vardır.

Wu Wen'in "*Gansu Halk Edebiyatı Genel Bilgileri*"⁷nde 《甘肃民间文学概论》, Sarı Uygur ve Gansu'daki diğer etnik grupların halk edebiyatı üzerinde karşılaştırmalı bir çalışma yaptı ve özel bir bölüm ayırıp Sarı Uygur halk edebiyatı hakkında tartıştı. Aynı yazar, iki yıl sonra "*Sarı Uygur Edebiyat Araştırmaları*"⁸ 《裕固族文学研究》 adlı kitabı yayımladı. Zhong Jinwon'un "*Sarı Uygur Kültürü Araştırması*"⁹ 《裕固族文化研究》 ve He Weiguang ve Zhong Fuzu'nun "*Sarı Uygur Halk Kültürü Üzerine Araştırmalar*"¹⁰ 《裕固族民俗文化研究》 eserlerinin ikisi de Sarı Uygur edebiyatını içerir. Chen Zongzhen'in "*Batı Sarı Uygurca Çalışması*"¹¹ 《西部裕固语研究》 adlı eserinde Sarı Uygurlar'ın Türk dilinde yazılmış sözlü halk edebiyatı sistematik olarak düzenlenmiştir. Bu çalışma Batı Sarı Uygurca'yı incelenmek için zengin bir edebî materyal sağlamıştır.

Araştırma sürecinde birçok uzman ve akademisyen, Sarı Uygur araştırmasının sonuçlarını derlediler, düzenlediler ve bazı makaleleri derleyip kitap olarak yayımladılar. 1996 yılında Yang Jinzhi tarafından düzenlenen "*Sarı Uygur Araştırma Entegrasyonu*", 2002 yılında Zandanzhuoga tarafından düzenlenen "*Sarı Uygur Araştırma Entegrasyonu*" olarak yayımlandı. Aynı yıl Zhong Jinwen'in "*Çin Sarı Uygur Araştırma*

⁷ Wu Wen, *Gansu Halk Edebiyatı Genel Bilgileri*, Lanzhou, Gansu Ren Min Yayınevi, 1996.

⁸ Wu Wen, *Sarı Uygur Edebiyat Araştırmaları*, Lanzhou, Gansu Ren Min Yayınevi, 1996.

⁹ Zhong Jinwon, *Sarı Uygur Kültürü Araştırması*, Pekin, Çin Min Hang Yayınevi, 1995.

¹⁰ He Weiguang ve Zhong Fuzu, *Sarı Uygur Halk Kültürü Üzerine Araştırmaları*, Pekin, Minzu Yayınevi, 2000.

¹¹ Chen Zongzhen, *Batı Sarı Uygurca Çalışması*, Çin Minzu She Yin Yi Shu Yayınevi, 2004.

Entegrasyonu" yayımlandı. Bu kitaplarda, Sarı Uygur edebiyatı hakkında makaleler bulunmaktadır.

Sarı Uygur edebiyatının derlenmesi ve düzenlenmesi çalışmaları araştırma ekibinden bağımsız düşünülemez. Uzun zaman, Sarı Uygur edebiyatı araştırmasına katılan akademisyenler sistemli bir ekip çalışması oluşturmamışlardı. Sadece coğrafi avantajlar nedeniyle, Lanzhou Üniversitesi, Kuzeybatı Üniversitesi ve Lanzhou İşletme Okulu gibi Gansu'daki bazı üniversiteler ve araştırma enstitüleri ile birkaç araştırma üssü oluşturuldu. Buralarda üstün başarıları olan birçok akademisyen yetişti.

Bunlar arasında coğrafi avantajlar ve üniversite özellikleri, Kuzeybatı Üniversitesini Sarı Uygur edebiyatı araştırmalarının "Ana kampı" haline getirmektedir, buradan çıkan önemli akademisyenler He Weiguang, Zhong Fuzu, Gao Renxiong vb.dir. Wu Wen, Sarı Uygur edebiyatı araştırmanın bir öncüsüdür ve onun araştırma sonuçları Sarı Uygur edebiyatı araştırmaları için değerli bir malzeme haline gelmiştir. Gao Qi'an da olağanüstü araştırma sonuçları elde etmiştir. Bunların dışında, etnik avantajlar ve Sarı Uygurcaya aşina olması nedeniyle Zhong Jinwen, Ba Zhanlong, He Weiguang ve Zhong Fuzu gibi birçok Sarı Uygur akademisyen de yetişmiştir. Onların araştırma sonuçları, insanlara eşsiz bir bakış açısı ve canlı etnografik malzemeler sunmuş ve Sarı Uygur edebiyatı çalışmalarına da muazzam katkılarda bulunmuştur. *"Ulusal Edebiyat Araştırması"*, *"Çin Milleti"*, *"Çin Minzu Üniversitesi Dergisi"*, *"Kuzeybatı Etnik Araştırmaları"*, *"Kuzeybatı Minzu Üniversiteler Dergisi"* vb. Sarı Uygur edebiyatı araştırmalarında akademik araştırmaları ön planına çıkarmış ve Sarı Uygur edebiyatının azınlık edebiyatı kategorisine dâhil edilmesini sağlamıştır.

Yirminci yüzyılın sonunda, Sarı Uygurlar yavaş yavaş Çinçede ustalaştıkça, birçok Sarı Uygur yazarı çağdaş edebiyat dünyasında ortaya çıkmış ve yazılı olarak eserler vermeye başlamışlardır. Zhong Jinwen'in *"Kök Arayan İnsanlar - Sarı Uygur Şairi Tuo Qingde'nin Şiirindeki Ulusal Duygular"* ¹² 《寻根的人——裕固族诗人妥清德诗歌中的民族情结》 adlı makalesinde Sarı Uygur şairi Tuo Qingde'nin şiirinin analizini yapmış

¹² Zhong Jinwen, "Kök Arayan İnsanlar - Sarı Uygur Şairi Tuo Qingde'nin Şiirindeki Ulusal Duygular", *Minzu Wenxue Yan Jiu*, 1999, s.75-77.

ve şairin ulusal duygularını keşfetmiştir. "Qilian Dağı'nın İlhamı — Genç Sarı Uygur Şair He Jixin ve Şiirleri"¹³ 《祁连山的启迪——裕固族年轻诗人贺继新和他的诗歌》 adlı makalesinde He Jixin'in şiir oluşturma sürecini analiz eder ve şiir tarzını araştırır. Daha sonra, "Çin'de Etnik Azınlıkların Yazma Edebiyatının Ön Çalışması"¹⁴ 《我国人口较少民族书面文学初探》 adlı makalesinde sözlü edebiyat çalışmalarının, yazılı edebiyat çalışmalarına değişimi hakkında bilgi vererek Sarı Uygur edebiyatını çağdaş edebiyat araştırması alanına dâhil etmiştir.

Geçtiğimiz 50 yıl boyunca, Sarı Uygur edebiyatı başarılar elde etti ama aynı zamanda sorunlar da vardı.

İlk olarak, Sarı Uygur edebiyatı araştırmalarının çoğu dışarıdan araştırılıyor; edebiyat, tarih, din ve kültür ile birbirlerine yakından bağlanıp inceleniyor; ama edebiyatın gerçek yetenekleri üzerinde çok az içsel araştırma yapılıyordu. Sarı Uygur edebiyatının kendi kanunları olmasına rağmen, son yıllarda, Sarı Uygur edebiyatı araştırmaları Sarı Uygur kültürel araştırmalarına dalmış ve metinlere yoğunlaşan araştırma çok az yapılmıştır. Bu durum da Sarı Uygur edebiyatı araştırmalarının bir eksikliği olarak değerlendirilebilir.

İkincisi, her milletin kendi zengin ulusal özellikleri olarak kendi edebiyatları vardır: Çin azınlık edebiyatı araştırmacıları genellikle edebî yasaları bulmak için araştırma nesnelerini diğer ulusal literatürlerle karşılaştırmaktadır. Şu anda, Çin'deki Sarı Uygur edebiyatı çalışmalarında, Moğol ve Tibetliler gibi komşu etnik gruplarla edebî ilişkilerin araştırıldığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca Macar halk edebiyatı ile karşılaştırma yapılmıştır. Bunun dışında neredeyse hiç karşılaştırmalı bir bakış açısı yoktur ve diğer ulusal literatürlerle ilgili çok az bilgi vardır.

Son olarak, Sarı Uygur geleneksel edebiyat çalışmaları Batı folkloru ve antropoloji kuramı ile araştırılabilir. Sarı Uygur edebiyatı araştırmasının eski dönemlerinde, prototip

¹³ Zhong Jinwen, "Qilian Dağı'nın İlhamı — Sarı Uygur Genç Şair He Jixin ve Şiirleri", *Minzu Wenxue*, 1991, s.95-96.

¹⁴ Zhong Jinwen, "Çin'de Etnik Azınlıkların Yazma Edebiyatının Ön Çalışması", *Minzu Wenxue Yan Jiu*, 2007, s.110-114.

kuramını kullanan bazı makaleler ortaya çıktı, bununla birlikte, diğer Batı edebiyatı kuramları, folklorlar ve antropoloji tarafından desteklenen Sarı Uygur edebiyatının araştırma sonuçları çok azdır. Çin'deki Sarı Uygur edebiyatı araştırmalarına katılan ekiplerin ya da araştırmacıların sayısı çok değildir ve araştırma kurumu küçük ölçeklidir.

20. yüzyılın sonunda, Sarı Uygurlardan çağdaş anlamda birçok yazar çıktı. Onlar gerçek ikilemde ulusal ruhu korumaya devam ediyor; aynı zamanda ulusun hayatı ve ruhu konusunda endişeleniyorlar. Ama diğer azınlık edebiyatlarıyla karşılaştırıldığında, araştırmacıların yorum ve tanıtım eksikliğinden dolayı, Sarı Uygur çağdaş edebiyatının geride kaldığı gözlemlenmektedir.

Özetle, son 50 yılda Sarı Uygur edebiyatı araştırmalarının tarihinden, Sarı Uygur edebiyatı araştırmalarının gelişiminin olgunlaşmış olduğu ve belli bir standarda ulaştığı görülmesine rağmen, bu edebiyatın gelişimi ve araştırılması noktasında hâlâ bazı problemleri vardır. Aynı zamanda yeni yüzyılın başında, çevrelerindeki daha güçlü kültürlerin etkisi nedeniyle Sarı Uygur edebiyatının yeni ürünlerini ortaya koymak da, bu edebiyat üzerinde araştırmalar yapmak da günden güne daha da zorlaşmaktadır.

II.2. Sarı Uygur Edebiyatının Araştırma Durumu

Halk sanatçılarının toplanması, örgütlenmesi ve bilim adamlarının sistematik araştırmaları sayesinde Sarı Uygur edebiyatı çalışmaları olgun bir sürece girmiştir.

II.2.1. Sözlü geleneklerden yazılı edebiyata dönüşüm

Sarı Uygur Edebiyatının ana formu sözlü formdur. 20. Yüzyılın ilk çeyreğinde, Rusyalı Türk bilim insanı Marov, Sarı Uygur halk edebiyatı ürünlerini toplamaya ve derlemeye başladı. Sonuçları ağırlıklı olarak yabancı dergilerde yayımlandı. Ama Çin'de Sarı Uygur edebiyatının toplanması ve dağıtılması 1960'lü yıllarda başladı.

Bazı koleksiyonlar ve dergiler hem Sarı Uygur edebiyatının önemli kaynakları haline gelmiştir hem de Sarı Uygur edebiyatını incelemek için ilk elden materyaller sağlamıştır.

1960 yılında Halk Edebiyatı Yayınevi tarafından yayınlanan "Gansu Şarkıları"nda 《甘肃歌谣》, 8 tane Sarı Uygur şarkısı seçildi. Bu Sarı Uygur eserlerinin Çin'de ilk kez Çince yazılı edebiyat eserleri olarak ortaya çıkmasıdır.

Gansu Halk Yayınevi tarafından 1962 yılında yayımlanan "Gansu Halk Masalları"na 《甘肃民间故事选》 Sarı Uygur halk hikâyesi "Mora" ve "Okçu Kazları Vurdu" da dâhil edildi.

Shanghai Edebiyatı ve Sanat Yayınevi 1981'de "Çin Azınlık Edebiyatı Eserlerinin Seçimi"ni 《中国少数民族文学作品选》 yayımladı. İçine Sarı Uygurların anlatsal şiirleri "Bilge Sesler", "Şarkı", "Tam Zamanında Çiy" ile halk hikâyeleri "Üç Şeytan ve Cesur Gençlik" ve "Mora" dâhil edildi.

1982'de Gansu Halk Yayınevi tarafından yayımlanan "Çin Azınlık Ulusları Masallarının Seçimi"ne 《中国少数民族寓言故事选》, Sarı Uygur masallarından "Sarı Ördekler ve Beyaz Kuğu" ve "Çoban, Tavşan ve Tilki" de dâhil edildi.

1987 yılında, Hao Sumin'in yayımladığı "Dongxiang, Baoan ve Sarı Uygur Halk Hikâyelerinden Seçmeler"e 《东乡族保安族裕固族民间故事选》 Sarı Uygur halk hikâyelerinden 27 tanesi toplanıp dâhil edildi.

Aynı yıl içerisinde, Gu Deming tarafından seçilip derlenen "Çin azınlıkların Peri Masalları" 《中国少数民族神话》 adlı eseri Çin Halk Edebiyatı ve Sanat Yayınevi tarafından yayımlandı. İçine Sarı Uygur Halk hikâyesi "Ateş" ve "Mora" da dâhil edildi.

1987 yılında, Chen Zongzhen ve Lei Xuanchun'un "Yugur Halk Edebiyatı" 《裕固族民间文学》, Milliyetçi Basın Merkezi'nin yayımladığı "Çin Halk Edebiyatı" kitabında yer aldı.

1990 yılında, Zhong Jinwen'in seçerek birleştirdiği halk hikâyesi olan "İnsan Köpeklerle Oynamaz"ı 《人不戏狗》 Xueyuan Yayınevi yayınladığı bir kitap olan " Çin Halk Tabu ve Efsaneleri "nin 《中国民间禁忌与传说》 içine aldı.

1996 yılında Çin Radyo ve Televizyon Yayınevinin yayımladığı "Çin Olağanüstü Hikâye" 《中国神怪故事》 adlı kitapta Zhong Jinwen'in birleştirdiği halk hikâyesi " Ağaç Taş ve At " 《树大石二马三哥》 yer aldı.

1997'de, Chen Ziren'in "Çin Ulusal Efsanesi"《中华民族神话》kitabına, Sarı Uygur halk hikâyesi "Mora" 《莫拉》 dâhil edildi.

II.2.2. Parçaları seçip düzenlemeden sistematik terbiyeye

Parçaları seçip düzenlemeden sistematik terbiyeye geçilmesi, Sarı Uygur edebiyatının giderek daha mükemmel bir şekilde toplanmasına işaret ediyor.

An Jianjun, An Qingping ve diğer "Sarı Uygur Halk Edebiyatı Seçmeleri" 《裕固族民间文学作品选》 Çin Halk Cumhuriyeti'nin kuruluşundan beri Çin çapında tüm gazeteler ve dergilerde yayımlanan eserleri seçti. Bunlar arasında 16 halk hikâyesi, 2 anlatsal şiir ve 5 şarkı bulunmaktadır. Cairang Danzhen tarafından toplanan Sarı Uygur halk hikâyeleri koleksiyonu "Sihirli Deri Çanta" nın 《神奇的皮袋》 içine Sarı Uygur efsanevi hikâyelerinden 14 tanesi seçildi. Tian Zicheng ve Du Hongbin "Sarı Uygur" 《裕固族风情》 adlı kitabında 24 masal, 63 şarkı ve 89 atasözü topladı. 1998 yılında, Edebiyat ve Sanat Dairesi Sunan İlçe Federasyonu'nun toplayıp düzenlediği 42 masal, Tianma Kitabı Ltd. tarafından 2002 yılında "Sarı Uygur Halk Hikâyeleri" 《裕固族民间故事集》 olarak yayımlandı.

Sarı Uygur edebî eserlerini topladıktan sonra, yazılı olarak yayımlamanın başka bir yolu ise gazete ve dergilerdir. Gazetelerin ve dergilerin bilgilerinin toplanması zor olduğu için burada tartışılmayacaktır.

1980'lerde Gansu Dergisi "Gansu Fideler" 《陇苗》 Sarı Uygur edebî eserlerini yayımlama konusunda bir "üs kamp" oldu. "Gansu Fideler"de yayımlanmış toplam 10 makale vardır. Aynı zamanda "Halk Edebiyatı" da Sarı Uygur edebî eserlerini yayımlayan diğer bir dergiydi, zamanında anlatsal şiir "Huang Daichen"ı《黄黛婵》, şarkı "Headdress Takı Şarkı"yı 《戴头面歌》 ve "Veda Şarkı"yı 《送别歌》, masal "Ağaç, Taş ve At"ı 《树大石二马三哥》 ve "Kuğu Piyano"yu 《天鹅琴》 yayımladı.

Sarı Uygur edebiyatı araştırmacılarının toplanan ve düzenlenen eserleri halka arz edip yayımlamasından sonra yazılı materyallere dayanarak araştırma çalışmalarına tarih, din ve edebiyat açısından bakılmaya başlandı.

II.2.3. Literatür taraması ve araştırması

Sarı Uygur edebiyatının toplanması ve harmanlanması, Sarı Uygur edebiyatı araştırmaları için sağlam bir temel oluşturdu.

Zhu Weiguo ve Yang Wanshou "Sarı Uygur Halk Edebiyatı (Öykü)'nün Toplanması, Düzenlenmesi ve Araştırılması Üzerine Çalışmalar" 《裕固族民间文学(故事)搜集、整理及研究综述》 isimli eserlerinde, Sarı Uygur halk edebiyatını kapsamlı bir şekilde sıralamış, incelemiş ve Sarı Uygur halk edebiyatının metinleri ile ilgili araştırma sonuçlarını iyice taramışlardır. Bu eser, Sarı Uygur halk edebiyatını sıralamak ve incelemek isteyen diğer araştırmacılar için kolaylık sağlamıştır. Güçlü kültürlerin erozyona uğramasıyla, pek çok halk kültürü azalmaya hatta yok olmaya başladı. Bundan dolayı günümüzde halk kültürünü korumak ve kurtarmak zorunludur.

Cao Hongmei'nin "Sözlü Arşivler ve Sarı Uygur Kültürünün Mirası" nda, 《口述档案与裕固族文化的传承》 "Sözlü Arşivlerin" Sarı Uygur kültürünün "Ansiklopedisi" olduğuna dikkat çekmiş ve sözlü edebî eserleri düzenleyip araştırmanın öneminden

bahsedip, aynı zamanda düzenleme ve kurtarma çalışmaları için gerekli olan özel önlemleri de ortaya koymuştur.

Gao Qi'an "Sarı Uygur Araştırmaları Üzerine Düşünceler" 《裕固族研究的几点思考》 adlı eserinde, edebiyat araştırmalarının başarılarını ifade etti ve ayrıca Sarı Uygur edebiyatı araştırmalarındaki sorunları analiz etti, özellikle toplama ve sıralamada ortaya çıkan sorunlardan bahsetti.

Li Guangyi "Son On Yıldaki Sarı Uygur Araştırmalarının İncelemesi (1995-2005)" 《近 10 年(1995-2005)裕固族研究综述》 adlı eserde, Sarı Uygur halkının çeşitli yönleriyle araştırılma sonuçlarını analiz etti, tartıştı ve Sarı Uygur edebiyatı araştırmaları hakkındaki bazı makalelerden de bahsetti.

II.3. Sarı Uygur Edebiyatının Tasnifi ve Konuları

Sarı Uygur Edebiyatı ağırlıklı olarak halk edebiyatına dayanmaktadır. Son zamanlarda yazı dili Çince olarak çağdaş manada edebiyat oluşmaya başlamıştır.

Çağdaş edebiyat daha çok tarih ve din araştırmalarından oluşur.

II.3.1. Sarı uygur halk edebiyatının tasnifi

Sarı Uygur Halk Edebiyatı tür bakımından çok zengindir. Mitler, efsaneler, masallar, türküler, anlatsal şiirler, atasözleri ve aforizmalar vardır.

Mitler başlığı altında Yaratılış Mitleri ve Aşk Mitleri değerlendirilir.

Efsanelerde ise eski tarihî efsaneler, ata efsaneleri, işçi kahraman efsaneleri, İmparator efsaneleri, esprili efsaneler, yerel halk müziği efsaneleri, gümrük efsaneleri, düşün efsaneleri ve milli mücadele efsaneleri vardır.

Halk hikâyelerinde garip hikâyeler, hayvan hikâyeleri, hayat hikâyeleri, aşk hikâyeleri vardır.

Şarkılarda ise işçi şarkıları, tören şarkıları ve aşk şarkıları vardır.

Argo, atasözler, özlü sözler de atasözleri başlığı altında değerlendirilir.

II.3.2. Halk şarkıları ve halk edebiyatı araştırmaları

Bazı âlimler araştırma sürecinde edebî ontolojiyi gözlemler ve Sarı Uygur edebiyatını metinden analiz edip incelerler. Belirli bir anlamda, halk şarkıları, çağdaş bir toplumda “amnezi” ve “afazi”nin önlenmesi için iyi bir ilaç haline gelmiştir. Sarı Uygur edebiyatının ve sanatının hazinesi olarak, ulusal kültür miras olarak alınırken, farklı ulusal özellikler ve zengin bir yaşam atmosferi önemli bir malzeme sunmuştur.

Yang Zhiyong'un "*Etnik Göçün Ulusal Edebiyatın Gelişimi Üzerindeki Etkisi*"¹⁵nde 《民族迁徙对民族文学发展的影响》, Sarı Uygur halk şarkılarından bahsetmiş ve Sarı Uygur halk şarkıları ile Macar halk şarkılarının karşılaştırılmasıyla ilgili kıyaslamalarda bulunmuştur. Du Yaxiong ve Gao Yonghou'nun "*Doğu Sarı Uygur Uyuğundaki Halk Şarkıları Üzerine Çalışma - Doğudaki Sarı Uygur Halkının Kökeni Üzerine*"¹⁶ 《裕固族东部地区民歌研究——兼论东部裕固人的族源》 adlı makalesinde, Sarı Uygur halk şarkılarının sınıflandırılması gerçekleştirilir: Eserler, müzik perspektifinden, yapı, ritim ve melodi olmak üzere üç yönüyle incelenir. Daha da önemlisi bu makalede, Doğu Sarı Uygur halklarının etnik kökeninin sorgulanır. Zhou Fuzu'nun "*Sarı Uygur Halk Şarkıları Üzerine Konuşma*"¹⁷ 《谈谈裕固族民歌》 adlı kitabı, Sarı Uygur halk şarkılarını geleneksel halk şarkıları, halk aşk şarkıları, halk reşitleri ve yeni halk şarkıları olmak üzere dört kategoriye ayırarak çoğu Batı Sarı Uygur halk şarkısının sanatsal özelliklerini analiz etmiştir. Liu Haixia "*Nesk Faktörlerinin Etkisi Altında Sarı Uygur Halk Şarkılarının Gelişim Durumu ve Mirası*"¹⁸ 《客观因素影响下裕固族民歌的发展现状与

¹⁵ Yang Zhiyong, "Etnik Göçün Ulusal Edebiyatın Gelişimi Üzerindeki Etkisi", *Minzu Wenxue Yan Jiu*, 1986, s.4-8.

¹⁶ Du Yaxiong ve Gao Yonghou'nun, "Doğu Sarı Uygur Uyuğundaki Halk Şarkıları Üzerine Çalışma - Doğudaki Sarı Uygur Halkının Kökeni Üzerine", *Nan Jing Yi Shu Xue Yuan Yuan Bao*, 1982, s.84-90.

¹⁷ Zhou Fuzu, "Sarı Uygur Halk Şarkıları Üzerine Konuşma", *Minzu Wenxue Yan Jiu*, 1984, s.96-104.

¹⁸ Liu Haixia, "Nesk Faktörlerinin Etkisi Altında Sarı Uygur Halk Şarkılarının Gelişim Durumu ve Mirası", *She Ke Zong Heng*, 2007, Cilt 22, S.22-23.

传承》 adlı çalışmasında, Sarı Uygur halk şarkılarının gelişim durumunu analiz edip, Sarı Uygur halk şarkılarının kaybına işaret ediyor ve halk şarkılarını devralma stratejisini ortaya koyuyor. Wu Wen'in "Sarı Uygur Halk Anlatısal Şiirleri"¹⁹ 《浅论裕固族民间叙事体长诗》, Sarı Uygur anlatısal şiirlerini kahramanlık destanları ve aşk anlatı şiirleri olmak üzere ikiye ayırır. Aynı zamanda "Sarı Uygurlar Xizhihazhi'dan Geldiler" ve "Huang Daichen" nin detaylı bir analizini yapar. Feng Yan " Dongxiang, Baoan ve Sarı Uygurlarının Erken Aşama Halk Edebiyatı Örnekleri ve Kategorileri"²⁰ 《东乡、保安、裕固族的早期民间文学样本及其种类初探》 eserinde, karşılaştırmalı yöntem ile Sarı Uygur halk edebiyatı, Dongxiang halk edebiyatı ve Baoan halk edebiyatı arasındaki benzerlik ve farklılıkları analiz etmiş ve Sarı Uygur halk edebiyatının gelişimini incelemiştir.

Gao Renxiong ve Fan Yunjing, "Sarı Uygur Halk Edebiyatının Prototip Eleştirisi"²¹ nde 《裕固族民间文学的原型批评》 "Prototip Eleştirisi" teorisini kullanarak Sarı Uygur halk edebiyatının üslubunu, dinsel etkenlerini, zamanın özelliklerini ve çok etnikli edebî unsurları tartışır. Böylece Sarı Uygur halk edebiyatının hem eski Çin'deki Türk milletinin kültürel mirasına ve azınlık edebiyatının özelliklerine sahip olduğunu göstermiş; hem de Sarı Uygur ulusunun oluşumu ve gelişimi ile birlikte güçlü ulusal kültürel özelliklere ve eşsiz bir edebî üsluba sahip olduğunu beyan etmiştir. Zhou Jinwen "Sarı Uygur ve Macar Folkallarının Ortak Özelliklerinin Kültürel Arka Planı"²² 《裕固族与匈牙利民间故事共性特征的文化背景初探》 ve "Sarı Uygur ve Macar Halk Masallarının Karşılaştırmalı Çalışması"²³ nda 《裕固族与匈牙利民间故事比较研究》

¹⁹ Wu Wen, "Sarı Uygur Halk Anlatı Şiirleri", *Xi Bei Minzu Da Xue Xue Bao*, 1985,s.80-84.

²⁰ Feng Yan, " Dongxiang, Baoan ve Sarı Uygurlarının Erken Aşama Halk Edebiyatı Örnekleri ve Kategorileri", *Minzu Wenxue Yan Jiu*, 2007,s.100-104.

²¹ Gao Renxiong ve Fan Yunjing, "Sarı Uygur Halk Edebiyatının Prototip Eleştirisi", *Xi Yu Yan Jiu*, 2007, s.119-126.

²² Zhou Jinwen, "Sarı Uygur ve Macar Folkallarının Ortak Özelliklerinin Kültürel Arkaplanı", *Xi Bei Minzu Yan Jiu*, 1992, s.239-242.

²³ Zhou Jinwen, "Sarı Uygur ve Macar Halk Masallarının Karşılaştırmalı Çalışması", *Minzu Wenxue Yan Jiu*, 1992,s.61-65.

Sarı Uygur folktallerini, Macar halk masallarıyla karşılaştırır. Bu eserler, Sarı Uygur edebiyatı ve yabancı edebiyatın karşılaştırmalı çalışmasında yeni bir durum ortaya çıkarmıştır; aynı zamanda Sarı Uygur edebiyatı çalışmasında önemli bir yere sahiptirler.

II.3.3. Sarı uygur edebiyatının konuları

II.3.3.1. Tarih

Çin'in kuruluşundan önce, göçebe olan Sarı Uygurlar sürekli göçtükleri için daha çok mitler ve anlatsal şiirlerini o zamanlar hakkında oluşturdu ve bunlar Sarı Uygurların millî ruhu oldu. Örneğin Yaratılış Miti olan "*Sha Te*" 《沙特》, epik olarak "*Sarı Uygurlar Xizhihazhi'den Geldiler*" 《尧乎尔来自西州哈卓》.

Sarı Uygurlar kendi içlerinde "biz batıdan geldik" derler ve bu doğuya doğru gidiş hakkında da birçok edebî kaynakları vardır. Bu konu Sarı Uygur halk edebiyatında çok önemli bir yere sahiptir. Gao Qian'ın "*Sarı Uygurların Doğuya Doğru Gidişi Efsane Araştırmaları*"²⁴ 《关于裕固族东迁传说的研究》na göre Sarı Uygurlar'ın doğuya doğru gidiş efsaneleri üzerine yapılan harmanlama ve araştırmaların, sadece Uygur Halk Edebiyatı çalışmaları için önemli etkileri olmuştur denilemez. Bu durumun Sarı Uygurların tarihi, kültürü ve millet psikolojisi konusunda da önemli etkileri olmuştur.

Bu konuda birçok araştırma ve çalışma vardır. Wu Wen'in "*Uygur Edebiyatında Sarı Uygur Tarihinin Ağızdan Ağza Anlatımı ve Tamamlanması*"²⁵ 《尧乎尔文学对裕固族历史的口承与补证》 adlı makalesinde, efsane olarak "*Tanrı'nın Oğlu*" 《天神之子》, epik olarak "*Sarı Uygur Xizhihazhi'den Geldiler*" 《尧乎尔来自西州哈卓》, Halk

²⁴ Gao Qian, "Sarı Uygurlar Doğuya Doğru Efsane Araştırmaları ", *Gansu Lun Xue Kan*, 1990, s.62-68.

²⁵ Wu Wen, "Uygur Edebiyatında Sarı Uygur Tarihinin Ağızdan Ağza Anlatımı", *Minzu Wenxue Yan Jiu*, 1997, s.44-48.

efsanesi olarak "Sarı Kafa Paşa" 《黄头将军》 ve "Soyadı 'An' Olanların Tarihi" 《姓'安'的来历》 vb. eserlere yer verilmiştir.

II.3.3.2. Din

Sarı Uygurlar için din çok önemlidir. Tarihte Sarı Uygurlar Şamanizm'e uzun zaman inandı. Bunun dışında Maniheizm'e de bir zamanlar inanıyorlardı. En son Tibet Budizmi tüm Sarı Uygurların dini oldu. Sarı Uygurların dine bağlılığı ve ibadetleri edebiyatlarında da görülür. Örneğin Mit olan "Dokuz Zhuoma" 《九尊卓玛》, "Mora" 《莫拉》, "Diriliş" 《复活》, "Aspen Haas" 《阿斯哈斯》, "Doğu Denizi Kutsal İnek" 《东海神牛》, "Gün Anne ve Ay Baba" 《日母月父》 vb.

II.4. Sarı Uygurların Verdiği Eserler Listesi

Masal

"Mora" 《莫拉》 : Gansu Halk Yayınevi, (1962) "Gansu Halk Masalları" 《甘肃民间故事选》, Gansu Halk Yayınevi.

"Okçu Kazı Ateş" 《神箭手射雁》 : Gansu Halk Yayınevi, (1962) "Gansu Halk Masalları" 《甘肃民间故事选》, Gansu Halk Yayınevi.

"Üç Şeytan ve Cesur Gençlik" 《三头妖与勇敢的青年》 : Shanghai Edebiyatı ve Sanat Yayınevi, (1981) "Çin Azınlık Edebiyatı Eserlerinin Seçimi"ni 《中国少数民族文学作品选》, Shanghai Edebiyatı ve Sanat Yayınevi.

"Ateş " 《火种》 : Gu Deming, (1987) "Çin Azınlıkların Peri Masalları" 《中国少数民族神话》, Çin Halk Yayınevi.

" İnsan Köpekle Oynamaz " 《人不戏狗》 : Xueyuan Yayınevi ,(1990)" Çin Halk Tabu ve Efsaneleri " 《中国民间禁忌与传说》 , Xueyuan Yayınevi.

"Ağaç Taş ve At" 《树大石二马三哥》 : Çin Radyo ve Televizyon Yayınevi,(1996)
"Çin Olağanüstü Hikâye" 《中国神怪故事》 , Çin Radyo ve Televizyon Yayınevi.

"Kuğu Piyano " 《天鹅琴》 .

"Sarı Kafa Paşa" 《黄头将军》 : Wu Wen, (1997)"Uygur Edebiyatında Sarı Uygur Tarihinin Ağızdan Ağıza Anlatımı", *Minzu Wenxue Yan Jiu*.

"Soyadı 'An' Olanların Tarihi" 《姓"安"的来历》 : Wu Wen, (1997)"Uygur Edebiyatında Sarı Uygur Tarihinin Ağızdan Ağıza Anlatımı", *Minzu Wenxue Yan Jiu*.

"Gesar" 《格萨尔》 .

"İnci Geyik" 《珍珠鹿》 .

"Çocuğu Hırpalayan Üvey Anne " 《一个虐待孩子的后母》 .

"Gong Er Jian ve Yang Ge Sa" 《贡尔尖和央格萨》 .

"Üç Canavarın Hikâyesi" 《三头妖怪的故事》 .

"Sarı Ördekler ve Beyaz Kuğu" 《黄鸭子和白天鹅》 : Gansu Halk Yayınevi ,(1982)
"Çin Azınlık Ulusları Masallarının Seçimi" 《中国少数民族寓言故事选》 , Gansu Halk Yayınevi.

"Çoban, Tavşan ve Tilki" 《牧人、兔子和狐狸》 : Gansu Halk Yayınevi ,(1982) "Çin Azınlık Ulusları Masallarının Seçimi" 《中国少数民族寓言故事选》 , Gansu Halk Yayınevi.

Epik

"Huo Lin Savaşı" 《霍岭大战》 .

"Sarı Uygurlar Xizhihazhi'den Geldiler" 《尧乎尔来自西州哈卓》: Wu Wen, (1997)

"Uygur Edebiyatında Sarı Uygur Tarihinin Ağızdan Ağıza Anlatımı", *Minzu Wenxue Yan Jiu*.

"Sha Te" 《沙特》 .

Şarkı

"Toumian Giyme Töreni Şarkısı" 《戴头面歌》 .

"Düğün Şarkısı" 《婚礼曲》 .

"Ekin Biçme Şarkısı" 《割草歌》 .

"Koyun Otlatma Şarkısı" 《牧羊调》 .

"Tam Zamanında Çiy" 《及时的甘露》 : Shanghai Edebiyatı ve Sanat Yayınevi, (1981) "*Çin Azınlık Edebiyatı Eserlerinin Seçimi*" 《中国少数民族文学作品选》 , Shanghai Edebiyatı ve Sanat Yayınevi.

"Veda Şarkısı" 《送别歌》 .

"Yugur Kız Benim" 《裕固族姑娘就是我》 .

"On İki Hayvan Burcu" 《十二生肖》 .

Anlatsal Şiir:

"Huang Daichan" 《黄黛婵》 .

"Sa Ra Ma Ke" 《萨尔阿玛珂》 .

"Bilge Sesler" 《说着唱着才知道》 .

Efsane:

"Tanrı'nın Oğlu" 《天神之子》 .

"Dokuz Zhuoma" 《九尊卓玛》 .

"Gün Anne ve Ay Baba" 《日母月父》 .

"Mora" 《莫拉》 .

"Diriliş" 《复活》 .

"Aspen Haas" 《阿斯哈斯》 .

"Doğu Denizi'ndeki Kutsal İnek" 《东海神牛》 .

Kitaplar:

- 1.Tuo Jianguo (1993) Yang Zhanqin, *Koşan Gökkuşığı Atı (Şiirler)* 狂奔的彩虹马 (诗歌卷), Pekin, Çin Gong Ren Yayınevi.
2. Tuo Jianguo (1993) Yang Zhanqin, *Koşan Gökkuşığı Atı (Romanlar ve Nesirler)* 狂奔的彩虹马 (小说散文卷), Pekin, Çin Gong Ren Yayınevi.
3. Li Ying (1993) *Sarı Uygur Edebiyatı* 裕固族文学集, Lanzhou, Gansu RenMin Yayınevi.
4. Sunan Sarı Uygur İlçe Yugu Wen Yi Zuo Ping Xuan Yayın Kurulu (2007), *Sarı Uygur Seçme Edebi Eserler (Şiirler)* 裕固文艺作品选 (诗歌卷), Lanzhou, GansuWenhua Yayınevi.

5. Sunan Sarı Uygur İlçe Yugu Wen Yi Zuo Ping Xuan Yayın Kurulu (2007), *Sarı Uygur Seçme Edebi Eserler (Nesirler) 裕固文艺作品选 (散文卷)*, Lanzhou, Gansu Wenhua Yayınevi.
6. Sunan Sarı Uygur İlçe Yugu Wen Yi Zuo Ping Xuan Yayın Kurulu (2007), *Sarı Uygur Seçme Edebi Eserler (Romanlar) 裕固文艺作品选 (小说卷)*, Lanzhou, Gansu Wenhua Yayınevi.
7. He Weiguang, Zhong Fuzu (2000), *Sarı Uygur Halk Kültürü Araştırmaları 裕固族民俗文化研究 (西北民族学院建校 50 周年献礼学术丛书)*, Pekin, Minzu Yayınevi.
8. Ba Zhanlong, Zhong Jinwen (2011), *Çin Sarı Uygur Araştırmaları 中国裕固族研究*, Pekin, Minzu Yayınevi.
9. Ba Zhanlong, Zhong Jinwen (2013) *Çin Sarı Uygur Araştırmaları 中国裕固族研究*, Pekin, Minzu Yayınevi.
10. He Zhong (1995) *Dağların Arasında 群山之中*, Pekin, Minzu Yayınevi.
11. He Xuezhong (2006) *Yanan Kar 燃烧的雪*, Pekin, Zhong Guo Wen Lian Yayınevi.
12. Yoghör Chamduugiin Tumur (2008) *Yıldızların Altındaki Wu La Jin 星光下的乌拉金*, Lanzhou, Gansu Wenhua Yayınevi.
13. Yoghör Chamduugiin Tumur (2008) *Kuzey Kraliçesi 北方女王*, Lanzhou, Gansu Wenhua Yayınevi.
14. He Jixin (2008) *Odunun Üzerinde Dans Eden Alev 火苗在一堆干柴上舞蹈*, Lanzhou, Gansu Wenhua Yayınevi.

15. Du Man (2008) *Dağlık Bölgelerin Halk Şarkıları 山地民谣*, Lanzhou, Gansu Wenhua Yayınevi.
16. Ma Erjian (2008) *Haizi Gölünün Yanındaki İğde Aşkı 海子湖边的沙枣情*, Lanzhou, Gansu Wenhua Yayınevi.
17. Ma Erjian (2008) *Yalnız ve Uzak Otlatma Şarkısı: Ma Er Jian Shu Qing Shi Ge Ji 寂远的牧歌：玛尔简抒情诗歌集*, Pekin, Yazar Yayınevi.
18. Ma Er Jian (2008) *Benim Memleketim 我的家园 玛尔简散文集*, Pekin, Minzu Yayınevi.
19. Yoghör Chamduugiin Tumor (2008) *Sarı Uygur Milleti—Yaour Kaynatmanın Bin Yıllık Tarihi 裕固民族尧熬尔千年史*, Pekin, Pekin Minzu Yayınevi.
20. Zhong Jinwen (2002) *Çin Sarı Uygur Araştırmaları 中国裕固族研究集成*, Pekin, Minzu Yayınevi.
21. An Jianjun (2002) *Sarı Uygur Halk Edebiyatı Eserleri 裕固族民间文学作品选*, Pekin, Zhong Yang Minzu Daxue Yayınevi.

Makale:

Yoghör Chamduugiin Tumor

1. Yoghör Chamduugiin Tumor, “Sarı Uygurların Gizemi”《尧熬尔之谜》, *Si Chou Zhi Lu*, 2004, Nisan. s.7.
2. Yoghör Chamduugiin Tumor, “Mavi Kanatların Uçuşu” 《蓝翅膀的游隼》, *Minzu Wenxue*, 2014, Nisan.s.92.
3. Yoghör Chamduugiin Tumor, “Kuzeydeki Altayı İzlerken” 《北望阿尔泰》, *Fei Tian*, 1994, Temmuz.s.88.

4. Yoghhor Chamduugiin Tumur, “Bir Çoban Yazarın Belleği” 《一个牧人写作者的记忆》, *Da Jia*, 2010, S. 13. s.88.
5. Yoghhor Chamduugiin Tumur, “Kırmızı Evreni İzlemek İçin” 《为了看那红色的宇宙》, *Xi Zang Wen Xe*, 2011, S. 2, s. 31-35.
6. Yoghhor Chamduugiin Tumur, “Benim Sarı Uygurlarım, Benim Qilian Dağı” 《我的裕固族 我的祁连山》, *Zhong Guo Minzu*, 1992, S. 12, s. 40-40.
7. Yoghhor Chamduugiin Tumur, “Mavi Dağlar” 《蔚蓝色的山脉——祁连山笔记》, *Fei Tan*, 2007.s.84.
8. Yoghhor Chamduugiin Tumur, “Siyah Çadırdaki Çocuk” 《黑帐篷里的孩子》, *Shan Hua*, 2013, S. 9, s. 75-77.
9. Yoghhor Chamduugiin Tumur, “Tengger Yamacının Altında” 《腾格里达坂下》, *Minzu Wenxue*, 2005, S. 10, s. 91-95.
10. Yoghhor Chamduugiin Tumur, “Qilian Dağını Kaybettim” 《失我祁连山》, *Yanan Wenxue*, 2004, S. 5, s. 160-165.
11. Yoghhor Chamduugiin Tumur, “Lütfen Atını Bir Kavak Ağacına Bağla” 《请把你的马拴在白桦树干上》, *Yang Guan*, 1995, Nisan.s.7.
12. Yoghhor Chamduugiin Tumur, “Kukunor’un Kuzeyinde” 《在库库淖尔以北》, *Xi Hu*, 2007, S. 6, s. 64-79.
13. Yoghhor Chamduugiin Tumur, “Orta Asya Otlaklarında” 《在中亚细亚的草原上》, *Qing Chun*, 2010, S. 8, s. 61-64.
14. Yoghhor Chamduugiin Tumur, “Rüzgar Saçlarıma Beyazlar Estirdi” 《风把我的头发吹白了》, *Mountain Flowers*, 2008, S. 17, s. 104-108.

15. Yoghor Chamduugiin Tumur, “Guguk Kuşu Uçup Geçti-
Jiaosilen'deki Anılar” 《杜鹃飞渡—焦斯楞的记忆》, *Fei Tian*, 2001, S. 11.s.29.
16. Yoghor Chamduugiin Tumur, “Kitabı Okuyan Çoban Çocuk” 《那个读书
的牧童》, *Fei Tian*, 2008, S. 11.s.86.
17. Yoghor Chamduugiin Tumur, “Nerede Kaldı O Sessiz Otlaklar?” 《哪里还
有静静地草原》, *Fei Tian*, 2009, S. 21.s.102.
18. Yoghor Chamduugiin Tumur, “Tanrının Fısıltısı” 《苍天的耳语》, *Shan Hua*,
2004, Nisan. s.73.
19. Yoghor Chamduugiin Tumur, “Kurt Toprak” 《苍狼大地》, *Fei Tian*, 1998,
s.54.
20. Yoghor Chamduugiin Tumur, “Otağ, Siyah Çadır ve Çalılar” 《蒙古包、黑
帐篷和灌木林》, *Şan Hua*, 2011, S. 8.s.92.
21. Yoghor Chamduugiin Tumur, “Göçebe Belgeseli” 《游牧纪实》, *Xi Hu*,
2005, S. 9.s.40.
22. Yoghor Chamduugiin Tumur, “Senin İçin Ao Ya Er.” 《为了你,奥亚
尔.....》, *Bei Fang Zuo Jia*, 2014, S. 1. s.32.
23. Yoghor Chamduugiin Tumur, “Her Çimen Tohumu ve Her Çocuk Bilir”
《每一颗草籽和每一个孩子都能知道》, *Fei Tian*, 2013, S. 7.s.88.
24. Yoghor Chamduugiin Tumur, “Siyah Çadırdaki Çocuk” 《黑帐篷里的孩
子》, *Shan Hua*, 2013, S. 18.s.77.
25. Yoghor Chamduugiin Tumur, “Otlak Şarkısı” 《牧场谣》, *Minzu Wenxue*,
2002, S. 6.s.89.
26. Yoghor Chamduugiin Tumur, “Uruçin'in Notları” 《乌拉金笔记》, *Xi Hu*,
2006, S. 7.s.62.

27. Yoghhor Chamduugiin Tumur, “Gece Uzun” 《夜路漫漫》, *Xi Zang Wenxue*, 2006, S. 5.s.65.
28. Yoghhor Chamduugiin Tumur, “Anne Beyaz At” 《白马母亲》, *Yang Guan*, 1998, S. 1.s.37.
29. Yoghhor Chamduugiin Tumur, “Benekli İnek” 《花斑乳牛》, *Fei Tian*, 2002, S. 2.s.32.
30. Yoghhor Chamduugiin Tumur, “Ağlayan Toprak” 《哭泣的大地》, *Wen Yi Bao*, 2007, Mart.s.3.
31. Yoghhor Chamduugiin Tumur, “Jiaosilen’in Çağrısı” 《焦斯楞的呼唤》, *Fei Tian*, 1997, Mart.s.16.
32. Yoghhor Chamduugiin Tumur, “Çözülme-yen Kehanet” 《没有破解的谶语》, *Qing Chun*, 2010, S. 3, s. 89-91.
33. Yoghhor Chamduugiin Tumur, “Gizemli İsim” 《神秘的名称》, *Zhong Wen Zi Xiu*, 2014, S. Z1.s.50.
34. Yoghhor Chamduugiin Tumur, “Kurdun Feryadı” 《狼啸苍天》, *Yanan Wenxue*, 2002, S. 6.s.115.
35. Yoghhor Chamduugiin Tumur, “Che Ling Guo Duo Bu’nun Notları” 《车凌敦多布手记》, *Yang Guan*, 1998, s.20.

Ba Zhanlong

1. Ba Zhanlong, “Sarı Uygur Çocukların Saç Kesme Töreninin Eğitim Antropolojisi Araştırmaları” 裕固族儿童剃头仪式的教育人类学研究, *He Xi Xue Yuan Bao*, 2012, S. 3, s. 21-26.

2. Ba Zhanlong, "Sarı Uygur'un 'Terkedilmiş Yaşlıların—Yaşlılara Saygı' hakkındaki Halk Efsanelerin Anlamı Araştırmaları" 裕固族'弃老——敬老'型民间传说的内涵初探, Yang Guan, 2013, S. 6, s. 44—46.

3. Ba Zhanlong, "Batı Sarı Uygurcanın Dilinin Kullanımı ve Öğretimi Hakkında Kısa Hesabı" 西部裕固语的使用与教学述略, *Gansu Minzu Yan Jiu*, 1998, S. 1, s. 62—64.

Da Longdongzhi

1. Da Longdongzhi, "Otlak" 悠悠牧草地, *Feitian*, 2008.

2. Da Longdongzhi, "Habuer Kampı" 哈布尔营地, *Wen Yuan (Xi Bu San Wen)*, 2014.

3. Da Longdongzhi, "Kelamu Köyünde Annelik" 母性的克拉木村, *Shi Dai Wenxue*, 2010.

4. Da Longdongzhi, "Benekli İnek" 花斑乳牛, *Fei Tian*, 2002, S. 2.

Ma Erjian

1. Ma Erjian, "İğde Çiçeklerinin Üzerinde Açan Kalp" 《心儿在沙枣花上开放》, *Gansu Ri Bao*, 2006, Ocak.

2. Ma Erjian, "Yıllar Boyunca Shepherd'in Hayatı" 《岁月中的牧羊生活》, *Minzu Wenxue*, 2008, S. 3.

Tuo Qinde

1. Tuo Qinde, "Sarı Uygur Otlak Rüzgârında Salınıyor" 《风中摇曳的裕固族草原》, *Feitian*, 2006.

2. Tuo Qinde, "Yüksekteki Kardan Esen Rüzgâr" 《风从高高的雪中吹来》, *Zhong Guo Zuo Jia*, 1996.

III. BÖLÜM

III. Sarı Uygur Yazarları Örneği Yoghor Chamduugiin Tumur

III.1. Tumur'un Hayatı

Yoghor Chamduugiin Tumur

Tumur, 1963'te, Sarı Uygurların "İjini Otogh" yani sonraki adı Notei Kabilesi olan, hayvancılık yapan bir ailede doğmuştur. Qilian Dağının kuzeyinde yaşayan Sarı Uygur çobanlarının çadırları arasında büyümüştür.

1981 yılında, liseden mezun olduktan sonra kırlara dönüp çobanlık yapmaya başlamıştır. 1982 yılında, Kuzeybatı Milletler Enstitüsü'nü (şimdiki Northwest University for Nationalities) kazanmıştır. 1987 yılında Kuzeybatı Milletler Enstitüsü Tarih Bölümü'nden mezun olduktan sonra Sunan Sarı Uygur Özerk İlçe Eğitim Bürosu'na atanmıştır. Nisan 1987'den günümüze kadar Otonom İlçe Yerel Kayıtlar ofisinde çalışmaktadır.

Sunan Sarı Uygur Özerk İlçe Uygur Kültür Araştırma Ofisi ve Sunan Sarı Uygur Özerk İlçe Yerel Kayıtlar Derleme Ofisinin müdürüdür. Ocak 2005'te dördüncü üst düzey seminerin (azınlık genç yazarlar sınıfı) Lu Xun Sanat Koleji'nden mezun olmuştur.

Tumur, Çin Yazarlar Derneği üyesi, Çin Moğolistan Tarih Derneği üyesi, Gansu Yazarlar Birliği Başkan Vekili, Gansu Azınlık Yazarları Derneği yöneticisi, Zhangye Şehir Yazarlar Birliği Başkan Vekilidir.

Tumur, edebî yaratım ve Orta Asya ulusunun tarihi (Çin'in Kuzeybatısı ve kuzeyi) ile uğraşmıştır. Edebî yapıtları esas olarak nesir, bölgesel edebiyat, roman ve şiirle ilgilenmiştir. Onun en büyük başarıya sahip olduğu alan nesir türleridir. Onun nesirleri Çin'de çok dikkat çekmiştir. Esas olarak Prairie göçebe kültürünün özelliklerini ve köklerini arayan bir tarzının ve hümanistik ruhunun olduğu, Çinli uzmanlar, akademisyenler ve okuyucular tarafından teyit edilmiştir.

Çindeki çeşitli dergilerde eserlerinin çoğu ve kitapları seçilip yeniden yayımlanmıştır. Eleştirmenler tarafından "*Çin'in Batı Yeni Köy Kırsalcılığı*" yazarlarının temsilcisi olarak yorumlanmış ve edebî şekilde, bir dereceye kadar göçebelerin tarih ve zihin dünyasını restore etmiştir. Bu konuda "*Kuzey Kraliçesi*", "*Jiao Si Leng'in Çağrısı*", "*Guguk Kuşu Uçup Geçti*", "*Otlak Şarkısı*", "*Benekli İnek*", "*Otlak Elegy*", "*Kurdun Feryadı*", "*Tengger Yamacının Aşağısında*", "*Göçebe Belgeseli*", "*Yıldızın Altındaki Uruçin*", "*Uruçin'in Notları*", "*Çoban Cergola*", "*Sihirli Flüt*", "*Ah! Akşam Toprak*", "*Mavi Dağlar*", sözlü tarihi olan "*Kuku Nur'un Kuzeyinde*" ve diğer eserleri vardır.

Son zamanlardaki çalışmalar ve yazdıkları esas olarak düzyazı, bölgesel edebiyat, sözlü tarih ve Kuzeybatı Millî Tarih Araştırmaları üzerine kurulmuştur. Tumur'un, tarih araştırmalarının başlıca başarısı "*Sarı Uygur Milleti-Sarı Uygurların Bin Yıllık Tarihi*"²⁶ 《*裕固民族尧熬尔千年史*》 temsilcisi olarak özellikle çok yeni halk tarihi verileri bulmasından dolayıdır ve bu kitabı Çin'de çok dikkat çekmiş, Sarı Uygur milleti içinde derin bir etki yaratmıştır. Bu kitabın bazı bölümleri Rusça, Moğolca, Kazakça, Uygurca, Korece ve diğer dillere çevrilmiştir.

III.2. Tumur'un Etnik Kökleri Araştırması ve Düzyazısını Oluşturması

III.2.1. Etnik kökleri araştırması

1980'lerin ortasında, Çin'de "kök arama edebiyatı" adıyla bir edebî tarz ortaya çıkmıştır. Yazarlar geleneksel bilincin ve ulusal kültürel psikolojinin araştırılması üzerine çalışmaya başlamışlar ve buna da "kök arama literatürü" denilmiştir.

Kök arama edebiyatı, literatürün ve kültürün köklerini araştıran bir edebiyat kuramıdır. Bu nedenle, kök arama literatürünün birkaç farklı özelliği vardır: Öncelikle, eserin konusunda, kültürel yansımalar ve nesnelere farklı bölgesel özellikler vardır. İkincisi, eserlerde millî ruhun yeniden diriltilmesi, millî kültürün tanıtılması ve inşası

²⁶ Yoghör Chamduugiin Tumur, *Sarı Uygur Milleti—Yaour Kaynatmanın Bin Yıllık Tarihi*, Pekin, Pekin Minzu Yayınevi, 1999.

vurgulanmaktadır. Üçüncüsü, bu kuramda hem geleneksel Çin edebiyatı teknikleri hem de modernizmin sembol, anıştırma, soyutlama gibi yazım teknikleri kullanılarak çalışmaların kültürel ve estetik değerini zenginleştirilip, derinleştirilir.

Kök arayan yazarlara göre, derin bir geçmişe sahip geleneksel kültürün yeniden diriltilmesi gerekmektedir. Bu yazarlar, asimile edilmeye çalışılmış bir ulusal kültürün yeniden düzenlenerek kurulması ve ulusun iyi bir ahlaki karakterle yeniden inşa edilmesi için geleneksel kültürün özü ve yaşam çizgisinin sürdürülmesinin gerektiğine inanmaktadırlar.

Han Shaogong "Edebiyatın Kökü" adlı tezinde: "Edebiyatın kökleri vardır ve edebiyatın kökleri, millî geleneklerin anavatanında köklenmelidir. " diyerek aynı zamanda "Edebiyatın köklerinin gerçekliğe dayanması gerekir ama edebiyat, sadece gerçek dünyayla sınırlanmamalı, ulusal kalkınma ve insanoğlunun devamlılığı gibi konularda kararlar alınan bazı bulmacaları da aydınlatmalıdır. " demiştir.

Faklı kültür ve dillere sahip olan bir ortamda doğan Tumor, daha karmaşık bir dejenerasyon süreci yaşadı. Önce otlaklardan şehirlere gitmiş, ardından tekrar şehirlere otlaklara dönmüştür. Han kültürü ve diğer yabancı kültürler Sarı Uygur geleneksel kültürünü etkilemeye devam ettiği için kültürel kimliğini doğrulamak isteyen Tumor'un kök arama duygusu gelişti. O, artık Han kültürünü körü körüne takip etmeyi istemediği için Sarı Uygur halkının eşsiz sanatsal kişiliğini inşa etmeyi ve Sarı Uygur geleneksel kültürünü yeniden kazanıp Sarı Uygur geleneksel kültürünü yutmaya devam eden Han kültürünün kalıplarını kırmayı umuyor. Bu nedenle, kültürel kökleri arama bilinci, Tumor'un edebî yaratımının en önemli özelliğidir.

III.2.2. Nesir "Kurdun Toprağı"nın incelenmesi

Tumor'un edebî başarıları düzyazılarda daha belirgindir. "*Yıldızların Altında Ulajin*" ve "*Kuzey Kraliçesi*" adlı düzyazı derlemeleri vardır. "*Kurdun Toprağı*"²⁷ 《苍狼》

²⁷ Yoghori Chamduugiin Tumor, "Kurdun Toprağı" 《苍狼大地》, *Fei Tian*, 1998, s.54.

大地》, Tumor'un başyapıtlarından biridir. Temel beş alt bölümden oluşmaktadır. Her bölümü bir Sarı Uygur antik şarkısı ile başlamaktadır.

“Göklerdeki kazların rüyalarındaki otlakları bulması ve beni uzaklara götürmesi için dua ediyorum.

Sibel'in kara kurdunun rüyalarındaki otlakları bulması ve beni bu ormandan çıkarması için dua ediyorum.

Aru kemiğinin beyaz atının rüyalarındaki otlakları bulması ve beni o dağdan geçirmesi için dua ediyorum.

Tomuchag'ın siyah atının rüyalarındaki otlakları bulması ve beni çölden geçirmesi için dua ediyorum.

Altay'ın kurdunun rüyalarındaki otlakları bulması ve beni çamurdan çıkarması için dua ediyorum.”

Bu eski şarkılar Tumor'un eserinde beş kez başlık şeklinde tekrarlandı, böylece "Ben otlakları buluyorum"u ifade etme niyetindeydi. Şarkıdaki "ben", sadece geçmişin eski şarkıcıları değil, aynı zamanda Tumor'un kendisi de oluyor.

Tumor'u tanıyanlar, Tumor'un çalışmalarındaki "Ben" in genellikle yaşamında kendisiyle oldukça tutarlı olduğunu bilirler. Burada "Ben", yazar Tumor'dur. Bu, Tumor'un çalışmasının güçlü bir şekilde çekici olmasının önemli bir sebebidir. Eserinde "Ben" im diyerek ana eyleminin araştırmak olduğunu vurgular. Rüyalarındaki otlakları bulmak için, "Ben" kazlar, kurtlar, atlar, ormanlar, dağlar, çöl ve çamur gibi otlak, göçebe kültür renkleri ve bölgesel özelliklerinin görüntüsünü temsil eden tasvirler kullanmıştır. Aradığı şey otlaktı, ancak bu otlak artık Tumor'un memleketi olan Yaztara otlakları değil, Avrasya otlaklarıdır.

Tumor'a göre Avrasya otlakları, eski göçebelerin evidir. Oralar atalarının kuşlar gibi gelip geçtiği yerlerdir. Aynı zamanda otlak, Alati, Cengiz Han gibi kahramanların ve Tumor'un vatanıdır. Bu yüzden Tumor, Sarı Uygur halkının köklerini burada bulmaya çalışıyor. Dolayısıyla Tumor yıllarca tek başına çantasını alıp memleketinin

kuzeybatısındaki topraklarda dolaşıyor. Bu geniş topraklardaki Sarı Uygur halkının doğumu, göçü ve hayatta kalma mücadelesi ile ilgili olan ipuçlarını araştırıyor, daha sonra ulusun hayatta kalma mücadelesini ve gelişiminin tarihini yazıyor.

Nesir "Kurdun Toprağı"nda, Tumur seyahatlerine bir ipucu olarak önce Avrasya steplerinin merkezindeki Baykal Gölü'nün kökenini açıklamış; sonra Sarı Uygurlar, Buryatlar, Tanggut (Tibet) ve diğer etnik grupları tarih ve kültür, gelenek ve gerçeklik, savaş ve barış, yerleşim ve göç, birleşmeleri ve ayrılmaları açısından inceleyerek Sarı Uygur kültürü ve kuzey göçebe kültürü arasındaki ayrılmaz et-tırnak ilişkisini göstermiştir.

Makalenin üçüncü bölümünde, yazar bir zamanlar ona kurdun efsanesini anlatan yaşlı Buryat Mongod Dabadalaci'den bahseder. Yaşlı adam Tumur'a "Birisi bir kurtla karşılaşırsa hayatı mucizelerle dolu olacaktır." demişti. Sonra yazar, "Onu 16 yıldır görmedim. Onu son gördüğümde ben Yaztara otlaklarında bir köydeki ilkokuldaydım." diye geçmişi hatırlayarak, aradan geçen uzun süreyi, gizemli yaşlı adamla tekrar gözden geçirir, anlamsız bir şekilde esrarengiz bir yer bulmak için hayatını harcayan melankolik yaşlı adamın kendisiyle benzerlikleri olduğunu hisseder. Tumur'un içinde, ruhunun derinliklerinde sakladığı eski göçebelerin alışkanlıkları ve hobileri ile memleketine karşı açıklayamadığı o tuhaf yabancılaşma hissinden dolayı eski zamanlarda atalarının bıraktığı toprakları bulma isteği uyandı. Belki sadece orada kalpleri sakinleşebilirdi. Ama yaşlı Dabadalaci, ömrünün sonuna kadar Tumur'a söylediği gizemli yeri bulamadı. Bu nedenle yaşlı adam yönünü kaybeden bir gezgin gibi sakinleşemiyordu.

Tumur her zaman kurt efsanesinin doğru olduğuna inanır. Onu, ruhunun memleketine getiren kurdun, her zaman otlaklarda dolaştığına inanır ve "bulunamayan yerlerde" olduğunu söyler. Bu yüzden, asla aramaktan vazgeçmeyecek, gücü ve inadı ile Khingan Dağları'nda, Hulunbeier'de, Ulanqab'da, Alxa Ligi'nde, Tengri Dağının batısında, Junggar'da, Yili'de, Bayingol'da, Harashal'da, Tarım Havzasının doğu kenarında, Aerhçene Dağları'nda, Qinghai Gölü otlaklarında, Gannan otlaklarında, Tanggula otlaklarında, Qilian Dağlarının Kuzey ve Güney kenarında, Mazong Dağı'nda dolaşarak bu kurdu arar.

Sadece "Kurdun Toprağı" değil, Tumur, "Çocukluk Dönemi" 《童年》, "Uzak Kara Çadır" 《遥远的黑帐篷》, "Otlakların İç Bölgelerine Koş" 《奔向草原腹地》, "Kuzeydeki Altayı İzlerken" 《北望阿尔泰》, "Jiao Si Len'in Çağrısı" 《焦斯楞的呼唤》, "Kuzey Kraliçesi" 《北方女王》, "Otlakların Ağıdı" 《草原挽歌》, "Yıldızların Altındaki Wu La Jin" 《星光下的乌拉金》 gibi eserleri ile de, hep otlak göçebe hayatını anlatıp, ulusun kökleri aracılığıyla, Sarı Uygurların eşsiz tarihini ve ruhsal dünyasını edebî ve benzersiz kültürel çağrışımlarla zengin bir biçimde yeniden kurmaya çalıştı.

Aslında etnik kökleri araştırmanın özü, bilgi kültürünü tanımlamanın bir yoludur. Antropolojinin anlaşılmasında, her insanoğlu sosyal gereksinimlerini karşılayan bir kültürlü insana dönüştüğünde, toplulukların uyguladığı çeşitli sosyo-kültürel etkilerden kaçınması zordur, işte bu kültürlemedir(enculturation) ve uzun bir toplumsal tarihsel süreçtir.

Millî yazarlar, Çinli yazarlarla kıyaslandığında çeşitli kültürleri ve dilleri seçmek ve kullanmak zorunda kaldılar, onların kültürleme süreci doğal olarak daha karmaşıktır. Bu kozmopolit devlet aynı zamanda ulusal yazarların "asıl rol" (Ascribed role) ve "kendiliğinden hareket eden rolü"nü karıştırılmasına neden olmuştur. Tumur'un dediği gibi "Ben modern Çin kültürü tarafından eğitilen bir kuzey göçebenin soyundanım. Yaztara otlaklarında Sarı Uygur Ejini kabilesine aidim. Genç yaşlardan itibaren tamamen farklı iki kültür, tarih ve ırk arasında yaşıyorum". Azınlık yazarların yetişkinlik döneminden sonra alıkları kolej elit eğitimi bir şekilde gençken aldıkları halk kültürü eğitimine ve kollektif bilinçdışına sızdı. Tumur'u farklı dönemlerde farklı şekillerde kültürledi(enculturation) ve edebî yaratım kavramını ve değer yönelimini kaçınılmaz olarak kısıtladı ve etkiledi.

Tumur uzun zamandır Sarı Uygur kültürü üzerinde çalışan bir entelektüel olarak, geleneksel toplumdaki eski şarkıların önemli bir yeri olduğunu bilirdi. Aynı zamanda modernleşme sürecinin ulusal kültüre durdurulamaz etkisini hassas bir şekilde duyardı. Tarihte Sarı Uygur halkının önemli yaşam içeriklerinden biri olan Sarı Uygur eski

şarkılarının yok olmanın eşiğinde olduğunu anladı. Bu nedenle, Tumur'un "Kurdun Toprağı" 《苍狼大地》, "Benekli İnek" 《花斑乳牛》, "Ot Dolu Kışlak" 《长满狗牙草的冬窝子》 gibi nesir çalışmalarında, çok sayıda eski şarkıya kasıtlı olarak yer vermiş, kültürün gerçeklerini edebiyat dilini kullanarak bilinçli bir şekilde tanımlamış, Sarı Uygur halkının kültürel tarihini ve manevi geleneklerini yazmıştır. Göç ve savaş gibi birçok sebepten dolayı Sarı Uygur dili kayboldu. Sarı Uygurların ataları tarihte çeşitli yazılar kullandılar, ama Sarı Uygurların tarihi hiçbir zaman Çince karakterlerle kaydedilmemiştir. Sözlü gelenekteki destanlar, eski şarkılar ve halk hikâyeleri gibi halk şarkıları, hem Sarı Uygur tarihinin boşluklarını tamamlamanın bir yoludur, hem de Tumur ve diğer Sarı Uygur yazarlarının ulusun kökenini bulmak ve kimliklerini doğrulamak için kullandıkları bir işaretleyici türüdür. Bu eski şarkıların transkriptleri sadece edebî bir değer ifade etmezler, aynı zamanda antropoloji ve folklor konularında da önemli bir yere sahiplerdir. Tumur sadece edebî yaratma yapmıyor, aynı zamanda hem etnografik eserler yazıyor, hem de sözlü edebiyatın toplanması ve harmanlanması için çalışıyor.

Yüksek eğitim alan, Rus ve Sovyet eserlerine aşına olan Tumur, sıradan Sarı Uygur insanlarından farklıydı. Onun "otlak-şehir" yaşam döngüsünün ve "şehir-otlak" zihinsel yolculuğunun karşılaştırılmasında, "yalnızlık" yaşadığı en derin deneyimi oldu. "Tengger Yamacının Altında"²⁸ 《腾格里达坂下》 düzyazısında, bu yalnızlık hissi en üst sınırına ulaşmıştır. Tumur, geriye dönüp hayatında aldığı yola bakınca, kendisini efsanedeki karga gibi hissetti. Efsanede bir karga, tüylerini beyaz boyayıp güvercin sürüsünün içine karışmak istedi, ancak beklenmedik bir şekilde gerçeği anlayan güvercinler onu kovdular. Boyalı karga daha sonra kargalara geri dönmek istedi fakat diğer kargalar, boyalı olmasından ötürü onu reddettiler. Onun düzyazısı "Otlakların Ağıtı" nda 《草原挽歌》 da bu utanç verici durumunu analiz etmiştir. Otlaklarda doğmuş, dağlara, nehirlere ve eyerlere alışan Tumur, şehir hayatından zevk alırken "hatıra" şeklinde, eski zamanlar ya

²⁸ Yoghör Chamduugiin Tumur, "Tengger Yamaguchi Altında" 《腾格里达坂下》, *Minzu Wenxue*, 2005.yıl, S.10,s.91-95.

da otlakları özlediği duygularını yazma durumundan aşırı derecede tiksiniyordu. O, şehirden kaçmaya heveslidir; fakat uzun bir süre otlaktan ayrı kaldıktan sonra, at sırtına ve otlaklara yeniden alışma zorluğu ortaya çıkar. Tekrar gidip çoban olursa şehirdeki her şeyi kaybedecektir. Bu kültürel kimlik sorunundan gelen arada kalma deneyimi, sadece Tumur'un değil, aynı zamanda başka ulusların köklerini arama ve ulusal ruhu yeniden yaratma sorumluluğunu üstlenen birçok azınlık entelektüelinin de ortak deneyimidir.

Fakat otlakta yaşanan anılar ve şehir yaşamının gerçekliği, bu iki heterojenliğin varlığı, hem Tumur'un iç dünyasının uzlaştırılması zor çelişkilerini meydana getirdi, hem de eserlerini melankoli dolu hale getirip eşsiz bir varlık olarak sundu. Anıların hatırlanması ve şehir yaşamındaki çaresizlik, Tumur'un yazdığı bir başka önemli konu olmuştur. Aynı zamanda, bu sembolik "Çoban Rüyası", modern şehir yaşamına adapte olmuş gibi görünen ve aslında onun içinde mücadele eden Tumur'a cesaret verdi. Rüyadaki otlaklar için "Yıldızlı gecelerde çimenlerin üzerinde tek başına aceleyle yürüyor" diyerek daha fazlasını arıyor.

Tumur'un Sarı Uygur halkının tarihini araştırması ve incelemesi onun yaratılışının ağır arka planı ve ana temasıdır. Hiç durmadan geziyor ve düşünüyor. Tarihin ve gerçekliğin derin vadilerinde yürüyor, karşılaştığı o şok edici sevinç ve üzüntü ile iç içe giren yazılar, Sarı Uygurların gizemli, kutsal ve manevi görüntüsünü gösteriyordu. "Sarı Uygur, ıssız bir antik şarkıdır. Hem ağırbaşlı ve geniş kapsamlı, hem de sıcak ve kasvetli. O, uzun bir otlakın tarihini devam ettiriyor."²⁹ "Bayancha Khan'ın eski savaşçıların macera dolu hikâyesi, çobanların kalplerinde hâlâ yankılanıyor."³⁰ "İki bin yıldan fazla süredir Kuzey Kraliçesi'nin topraklarında yaşayan Sarı Uygurların atalarının hareketli efsanesi hâlâ nefes kesici."³¹ "Kaybolan Sarı Uygurlara eşsiz bir mutluluk getiren kurt efsanesi, sonsuz bir tarihin birikimidir."³² "Kurt topraklarının her tarafında kederli şarkılar antik trajediyi anlatıyor."³³ "Beyaz atın annesinin kemiklerinden ve kuyruğundan yapılmış bir piyano, insanların duygularını bir çığlık ve göklerin sesleri olarak

²⁹ Yoghör Chamduugiin Tumur, "Yaour Gizem" 《尧熬尔之谜》, *Shan Hua*, 2011, Nisan, S. 22, s.7.

³⁰ Yoghör Chamduugiin Tumur, "Bayancha Han" 《巴彦察汗》, *Yang Guan*, 1995, S.1.

³¹ Yoghör Chamduugiin Tumur, "Kuzey Kraliçesi" 《北方女王》, *Fei Tian*, 1998, S.12, s.34.

³² Yoghör Chamduugiin Tumur, "Kurt Toprak" 《苍狼大地》, *Fei Tian*, 1998, s.54.

³³ Yoghör Chamduugiin Tumur, "Otlak Şarkısı" 《牧场谣》, *Minzu Wenxue*, 2002, S.6, s.34.

duyuruyor."³⁴ Ayrıca Yaztara efsanelerinin ve göçebe kabilelerin fazla uzak olmayan bir geçmişi de vardır. Tumor'un kalbi ve vücudu ile ulusal tarihi saran heves, her zaman insanların içinde güçlü bir duygusal fırtına koparıyor, uçsuz bucaksız otlakların üzerindeki gökyüzünde uçuruyor, geçmişten gelen çağrılarını dinlettiriyordu. Tarihin kalıntılarını takip ettiriyor ve ulusal tarihin gelişiminin gizemi hakkında daha da merak uyandırıyor.

III.2.3. Yoğun aciliyet duygusu ve insanî temalar

Milan Kundera: "Küçük milletler sonsuza kadar devam eden mutluluk hissini hiç yaşamamışlardır. Onlar tarihin bir noktasında ölümün önünden geçerler. Daima güçlü olanın kibri ve cehaletiyle yüzleşin; onlar daima hayatlarını tehdit eden ya da sorgulanamayan durumlarla karşılaşır. Çünkü onların varlığı bir sorundur."³⁵ der. Küçük nüfuslu (azınlık) bir milletin doğal olarak sağ kalmak için hissettiği tedirginliği, diğer milletlerin kişisel olarak hissedip anlaması kolay değildir. İşte bu tür bir duygu, Tumor'un eserlerinin oluşumunun her aşamasında vardır.

Bir yandan, Sarı Uygurların sınırlı alanı, nüfusu, geri kalmış ekonomisi, kapalı kültürü, bağımsız dinî gelenekleri, yaşayan kültürel arka planından dolayı, yalnızlık hissini ve milletin kaybolma korkusunu arttırıyor. Daha da önemlisi, etraflarındaki heterojen kültürlerin uyguladığı etki ve asimilasyonlar, kendi orjinal kültürlerini giderek zayıflatıyor. Nüfus ve geleneklerin karşılıklı entegrasyonu fenomeni, çoğu zaman yaşam koşulları, gelecekteki eğilimleri konuşulmayacak bir üzüntü ve kafa karışıklığına dönüştürür. Tumor'un çalışmaları daha derin bir deneyime ve sempatik anlayışa sahiptir: "Sonsuz ıslah, büyük ve yoğun sulanan tarım alanları, ormanların tahribatı ve madencilik, Qilian Dağı su kaynaklarının kurutulması ve dağlardaki kalıcı kar sınırının sürekli olarak yükselmesi ya da yok olmasından kaynaklanıyor. Ama son yıllarda, çeşitli belgelerde ve raporlarda göre, aşırı otlatmanın bitkilerin yok edilmesine ve Qilian Dağı'ı bölgesinde su kaynaklarının kurumasına neden olduğu söylenmektedir. Böylece tüm sorumluluk birkaç

³⁴ Yoghör Chamduugiin Tumor, "Beyaz At Anne" 《白马母亲》, Yang Guan, 1998, S.1.s.76.

³⁵ Milan Kundera, "Testaments Betrayed" 《被背叛的遗嘱》, Shang Hai Halk Yayınevi, 1995.

masum dağ çobanına, koyun ve ineğe atılıyor. İşte dünya o kadar gülünç. Anlamıyorum, insanlar çok mu cahiller yoksa anlamıyorlarmış gibi mi davranıyorlar, ama her yer iğrenç sessizliklerle dolu."³⁶ Dünyada sanayileşme ve modernleşme günden güne ilerlemekte, tarım yapan uluslar ve göçebelerin hepsi tarımsal sanayileşmeye ve hayvancılığın sanayileşmesine doğru yönelmektedir. Dünya dramatik değişimlere uğradı. Bilim ve teknoloji hızla gelişmekte ama göçebe kültür yavaş yavaş yok olmaktadır. Ünlü Avrasya bozkırları yavaş yavaş tarım arazisine, fabrikaya ve maden sahasına dönüşmektedir. Göçmenler büyük ölçüde azalmakta; geri kalan göçebe alanların çoğu ise çölleşmeye başlamakta ve hayatta kalmak da gittikçe zorlaşmaktadır.

Öte yandan, otlak halk topluluğundaki köklü yüce ruh, yok olma korkusunun verdiği tedirginliği dengeler. Tumur'un üzüntüsü, kendini de aşan bir tür kardeşlik olan Sarı Uygur halkının derin sevgisine sızar. "Soyu tükenmiş bir ırkın oğlu olarak, otlaktan gelen bir yazar ve marjinal bir kişi olarak düşünüyorum: Edebiyat yaratmaya ihtiyacımız mı var? Hayır, önce onu savunmalıyız - doğayı savunmalıyız, çaresiz insanları savunmalıyız, onların dillerini ve kültürlerini savunmalıyız, onların ruhlarını ve seslerini savunmalıyız. tatrışmaya gerek yok, Çin'in, Asya'nın ve tüm insanlığın kaderi ve gücü, kültür ve etnisitenin çeşitliliğinde yatar."³⁷ Sarı Uygurların geçmişi, bugünü, geleceği ve Sarı Uygur halkının hayatta kalma mücadelesi Tumur'un kalbini kırıp onu endişelendirir.

Sarı Uygurların bir sözü vardır: "Şarkıların ruhu melankoliktir." Sarı Uygur halkının tarihi üzücü bir şarkı gibi olduğu için, insanlar acılarını, duygularını ve anılarını hiçbir zaman unutmaz. "Bizim bu trajik melankolimizin halkın ruhunu yücelttiğine ikna oldum. Bir insanın asil bir duygusu olduğu zaman, o melankoli olacaktır. Melankoli, insanoğlunun en içten duygusudur."³⁸ Bu köklü melankoli, Tumur'un oluşumunun tonu ve çekiciliğidir. Milletinin çöküşünün ve düşüşünün kaçınılmaz geleceği bu melankoli duygusu ile karışır. Tumur bu psikolojik dengesizliği insanlık tarihine ve doğaya yansıtır.

³⁶ Yoghör Chamduugiin Tumur, "Benim Qi Lian Dağı Kaybetti" 《失我祁连山》, *Yan An Wenxue*, 2004, S. 5, s.160-165.

³⁷ Yoghör Chamduugiin Tumur, "Benim Qi Lian Dağı Kaybetti" 《失我祁连山》, *Yan An Wenxue*, 2004, S.5,s.160-165.

³⁸ Yoghör Chamduugiin Tumur, *Yıldızların Altındaki Wu LaJin* 《星光下的乌拉金》, Lanzhou, GansuWenhua Yayınevi.2006.

Sonunda, ruhsal bir dönüşüm meydana geldi: bütün insanlar tek ruh halinde birleşti. "Mükemmel göçebe kültür, modern kültüre entegre edilmelidir. Hızla değişen sosyal çevreye, yaşam tarzına ve düşünüş tarzına uyum sağlamak için göçebe kültürü bizim tarafımızdan miras alınmalı, sadece ulusun iyi geleneklerini ve mükemmel kültürünü daha iyi bir şekilde miras olarak aldığımızda kendi yaşamlarımızı daha iyi kavrayabiliriz, insanları hızla değişen sosyal çevrelerde uyandırabiliriz ve teşvik edebiliriz. İnsanların umudu bu olabilir."³⁹ Bu, birçok fedakârlık, ölüm ve yıkım için değiştirilen bir gerçektir. Sarı Uygurların genelde sevgi dolu bir kalbi vardır, onlar dünyadaki her şeye karşı bir sıcaklık hissederler ve sevgiyle doludurlar. Tumur, okuyucusuna doğa güzelliğini, insan güzelliğini ve trajik güzelliği ortaya koyan harika bir alan yarattı, engellenmemesi ya da uyuşmaması gereken modern insanların aciliyet hissini güçlendirdi ve onları buna ısındırdı. Aynı zamanda o, "Tüm insan ırkına duyduğu sonsuz sevgiye",⁴⁰ hayatın acısının ve insanlığın kaderinin sorgulanmasına ve insancıl temaların derin bir çağrışımına sahiptir. Bu Tumur'un oluşumunun en büyük eğilimi ve en derin değeri olmalıdır. Az nüfusu olan bir milletin aciliyet duygusu, herhangi bir ulus için ideolojik bir sıçrama ve umudun kaynağıdır. Tumur'un ifadesi kesinlikle ileri görüşlü ve güçlü bir pratik öneme sahiptir, okuyucuyu insan ruhunun zirvesine tırmanmaya yönlendiriyor.

III.2.4. Uzun tarihçe "sarı uygur milleti—yaour kaynatmanın bin yıllık tarihi"

"*Sarı Uygur Milleti—Yaour Kaynatmanın Bin Yıllık Tarihi*", Sarı Uygurlar ve Sarı Uygur atalarının 2.400 yıldan fazla bir zamandaki ulusal köken tarihi ve ulusal kültürün entegrasyon tarihini edebî teknikler ile göstermektedir. Eser yazarın gerçek millî duygularını ve derin rasyonel düşüncesini ifade ediyor. Onun bu kitabı Kuzeybatı azınlığının tarihini incelemek açısından çok önemlidir.

³⁹ Yoghör Chamduugiin Tumur, *Sarı Uygur Milleti—Yaour Kaynatmanın Bin Yıllık Tarihi* 《裕固民族尧熬尔千年史》, Pekin, Pekin Minzu Yayınevi.1999. s.175.

⁴⁰ Yoghör Chamduugiin Tumur, "Kuzey Kraliçesi" 《北方女王》, *Fei Tian*,1998.S.12.s.34.

Çinde Sarı Uygurları Çince "Yuguzu" olarak adlandırmalarının üzerinden sadece yarım yüzyıl geçti, fakat Sarı Uygurların uzun bir etnik köken tarihi vardır. Sarı Uygurların kendi sözleri ve etnik kökenlerinin tarihini sistematik olarak yansıtan bir literatür yoktur. Bu nedenle bugün Sarı Uygurların tarihini anlamamız, çoğunlukla epik şiirler, halk şarkıları ve halk hikâyelerine dayanmaktadır. Modern medeniyetin sürekli gelişmesi, ulusal kültürlerin birbirine karışması ve halk sanatçıları ya da tarihsel tanıkların zamanla aramızdan ayrılması gibi nedenlerle, insanların Sarı Uygurların tarihine dair bilgi edinmeleri gittikçe zorlaşmıştır.

Sarı Uygurların değerli sözlü tarihini zamanında kaydedebilmek için, Tumur yıllarca süren yoğun çalışmalarla kapsamlı bir şekilde bilgi toplayıp ardından da bunları dikkatle inceleyip, saha gezileriyle ya da tarih kitaplarıyla destekleyip bu kitaba yazmıştır. Bu kitapta, keskin bir bakış ve sakin bir tavırla, Sarı Uygurların bin yıldan fazla olan bu süreçteki gelişimini, tarihinin ana hatlarını ve temel ipuçlarını tasvir etmiştir.

"*Sarı Uygur Milleti—Yaour Kaynatmanın Bin Yıllık Tarihi* ", zaman sırasına göre, 25 bölüm ile Sarı Uygurların tarihî gelişimini anlatıyor. Ana içerikte esas olarak eski dönem ve modern dönem kıyaslamaktadır. Aile adlarından, etnik kökenden, ikamet değişikliklerinden, savaşlardan, inşaatlardan, dinden, halk geleneklerinden, dilden ve bu gibi önemli figürlerden bahsedilmektedir. Tarihsel olarak 2.400 yıl öncesinden başlanarak Hunlar, Rouranlar, Türk'ler dâhil edilmektedir. Coğrafi olarak ise Sarı Uygur atalarının yaşadığı tüm Avrasya otlaklarına işaret edilmektedir. Yazar, kitabında "Sarı Uygurların tarihi, Avrasya'nın otlaklarında yollarını kaybeden sürgünlerin tarihidir, çok özel bir otlak tarihidir."⁴¹ demiştir. Bu kadar büyük bir zaman aralığında geniş yelpazeli sorulara sahip ve anket verileri çok sınırlı olan bir çalışmada, yazarın konuyu nasıl kavradığını, şekillendirdiğini ve yaratıcı temasını tam olarak nasıl yönlendirdiğini nasıl anlayabileceğiz?

Kitabın tamamına baktığımızda, "*Sarı Uygur Milleti—Yaour Kaynatmanın Bin Yıllık Tarihi* " adlı kitabının üç açıdan özetlenebileceğine inanıyoruz:

⁴¹ Yoghör Chamduugiin Tumur, *Sarı Uygur Milleti—Yaour Kaynatmanın Bin Yıllık Tarihi* 《裕固民族尧熬尔千年史》, Pekin, Pekin Minzu Yayınevi.1999. s.5.

1. Karmaşık Bir Etnik Kökenli Tarih

Sarı Uygur etnik kökeni ile ilgili olarak, "Çin Ansiklopedisi"nde " Sarı Uygur " bölümünde şöyle bir açıklama yapılır: "Sarı Uygurlar kendilerinin "Yaoaoer" olduğunu iddia ediyorlar. Sarı Uygurlar, Yuan ve Ming Hanedanları'nda, "Sa Li Wei Wu" ve "Sa Li Wei Wu Er" olarak; Modernde, "Si La Wei Gül" ve "Si Laguer Huang Fan" olarak; Çin Halk Cumhuriyeti'nin kuruluşunun ilk dönemlerinde bir zamanlar "Yugu Zu" olarak anılmışlardır. Sunan Sarı Uygur Özerk İlçesi 1953'te kurulduğunda, Sarı Uygurların temsilcileri tarafından müzakere edilip kabul edilen "Yaohuer 尧呼尔" sesine benzer şekilde "Yugu"nun (aynı zamanda Çincece zenginliğin ve güçlenmenin anlamı olan) Sarı Uygurların adı olarak kullanıldığı belirlenmiştir.

"Sarı Uygur Milleti—Yaour Kaynatmanın Bin Yıllık Tarihi"nde sözü edilen "yaoaoer", yukarıda sözü edilen "Yaohuer 尧呼尔" ile aynı kelimenin farklı Çince tercümesidir. "yaoaoer" ın temel anlamı, birlik ve bütünleşmedir. Bu ad, Sarı Uygurların karmaşık etnik ilişkisini göstermektedir.

Girişte Tumur, "Hunlar, Rouranlar ve Türkler ayırım yapılmaksızın hepsi Sarı Uygurların atasıdır." demiştir. "Bütün Orta Asya milletleri gibi Sarı Uygurlar da binlerce yıl süren sayısız entegrasyon ve etnik genetikteki sürekli değişim sürecini yaşadı. Çünkü onlar her zaman yeni ırklararası unsurları emerler ve sürekli kendilerini diğer uluslara ayırırlar. Çünkü onlar her zaman yeni yabancı milletleri emerler ve sürekli kendilerini diğer uluslara katıyorlar oysa onlar da insanlık tarihinde diğer milletlerle aynıdır."⁴². "Yaoaoer" tarihte politik renk taşıyan bir isimdir. "Yuguzu" unvanıyla karşılaştırıldığında, atıfta bulunulan nesnelere tam olarak aynı değildir. Yani Sarı Uygurlar "Yaoaoer"e aittir, ancak "Yaoaoer" sadece Sarı Uygurlar olmayabilir. Tumur, bu kitabını "Sarı Uygurların Bin Yıllık Tarihi" olarak adlandırdı yani bu kitabın tüm "Yaoaoer" tarihlerinden çok uzak olduğu anlamına gelir. Fakat sadece bugün Yuguzu denen "Yaoaoer" in tarihinden bahsediliyor. Bu ana hatlara göre yazar, yıllar boyunca Avrasya otlaklarının geniş

⁴² Yoghör Chamduugiin Tumur, *Sarı Uygur Milleti—Yaour Kaynatmanın Bin Yıllık Tarihi* 《裕固民族尧熬尔千年史》, Pekin, Pekin Minzu Yayınevi.1999. s.4.

alanlarında yaşayan Sarı Uygurlar ve onların ataları hakkında birçok hikâye hazırlamıştır. Tumor, Tarih Bölümü'nden mezun olmuştur ve ulusal tarih üzerine yaptığı çalışma, hiç şüphesiz onun uzmanlık alanıdır. Tumor, Sarı Uygurların tarihine dair yaptığı analizi nesnel ve sakin bir bakış açısıyla tanımlamıştır: Ulusun tarihine ve kültürüne körü körüne bir bağlılık duymayarak kasıtlı olarak bir güzelleştirme çabasına girmez. Diğer kültürlerle karşı dar bir anlayışı ve yersiz bir horgörüsü de yoktur. Sadece insanlık tarihinin evrimi perspektifinden ulusal tarihin tüm yönlerini gerçekçi bir şekilde anlar ve yorumlar. Kitabın sonunda, yazar: "Böyle bir ulusun tarihini ve kültürünü seven kişi, kendi anavatanını ve insanlarını seven kişidir. Onun kalbi her zaman enternasyonalizm duygularıyla, küresel bilinç ve küresel sorumluluklarla doludur ve her zaman çok açık fikirlidir, bu da insanların umududur. Evet, birçok insan, ırk, kültür, dil, sayısız fikir ve yaşam tarzı bir arada, ne güzel bir şey!"⁴³, Buradan, bir ulusun etnik kökenini anlama amacının sadece kökünü bulmak değil; daha önemlisi ülkenin ve ulusun kaderini geniş anlamıyla kavramak olduğunu, huzurlu ve mutlu bir hayat için güçlü bir istek uyandırmak ve asil bir millî ruhu teşvik etmek gerektiğini, tüm insanlığa kazandırma amacını taşıdığını görebiliyoruz. Bir ulus tarihi olarak, "*Sarı Uygur Milleti—Yaour Kaynatmanın Bin Yıllık Tarihi*"nin bu konudaki çabaları ve başarıları çok sevindirici.

2. Zor Göç Geçmişi

Sarı Uygurlar göçebe bir millettir. Sarı Uygurlar'ın karmaşık etnik kökeni, uzun vadeli göçebe üretim ve yaşam tarzı ile doğrudan ilişkilidir; fakat daha önemli nedenlerinden biri, ulusun tarihte büyük çaplı savaşlar ve göçler yaşamasıdır.

Qin ve Han Hanedanları sırasında, Xiongnu halkı batıya doğru ilerledi ve Ding halkı da güneye doğru yavaş yavaş ilerledi. Bu, Yaoaoer halkının atalarını bulabildiğimiz en eski göçüydü. O zamandan beri kuzeybatıdaki (Çin'in coğrafyasına göre) savaşlar sıklaşmaya başladı ve göçebe insanlar savaş nedenli değişimlerle birlikte göç etmeye devam ettiler. Bu tarihe, yazar kitabında da yer verip yorum yapmıştır. Okuyucular yazarın bu tarihsel değişimlerin nedenlerini ve etkilerini açıklamaktan öte, tarihte siyasi

⁴³ Yoghör Chamduugiin Tumor, *Sarı Uygur Milleti—Yaour Kaynatmanın Bin Yıllık Tarihi* 《裕固民族尧熬尔千年史》, Pekin, Pekin Minzu Yayınevi.1999. s.176.

iktidarlardaki değişimler, etnik gruplar arasındaki anlaşmazlıklar, dinlerin dışlanması ve hanedanların, egemen grupların benimsediği katı veya merhametli politikalar hakkındaki derin düşüncelerini görebilirler. Yazarın bu atalarının talihsizliği ve mücadelesi konusunda verdiği bilgiler, ulusu daha barışçıl bir geleceğe yönlendiriyor. Kısaca insanlığın savaştan, vebadan, kıtlıktan ve her türlü acıdan uzak durması için dilek tutuyor.

Özellikle, 1959'dan 1961'e kadar, idari bölünmelerin düzenlenmesi nedeniyle Huangchengtan otlaklarının Qinghaiden Sunan İlçesine aktarılmasıyla Sarı Uygurlar önemli ölçüde doğuya göç ettiler ve ilgili ayarlamalar da oldu. Başbakan Zhou Enlai'nin talimatları doğrultusunda düzeltilmesine rağmen, Sarı Uygurların toplam nüfusunun %50'sine yakını, ilçenin toplam hayvan sayısının %70'ine yakınının göç ettiği bilgisine ulaştı. Bu göç, Sarı Uygur tarihinde büyük etkisi olan bir olaydı. Yazar, kitabında bu olayın sürecini ve nesnel etkilerini sadakatle yansıtmıştır. Tumur, bir sempozyumda şöyle söylemiştir: "Yazdığım Sarı Uygurların ızdırabı, sadece belli bir etnik grubun, belli bir yerde ya da belli bir zamanda çektiği acı değil, Sarı Uygurların durumundan örnekle tarihteki tüm insan ırkının ızdırabıdır." Kitabında ise şöyle demiştir: "Sarı Uygurların memleketi 1000 kilometre uzaklıktaki Asya-Avrupa bozkırındadır, yani Altay Dağları merkez olarak, Xing'an Dağları'ndan Tuna Nehri'ne, Ural Dağları ve Sibiryaya ormanlarından Tibet Platosuna kadar olan Asya-Avrupa bozkırları, Sarı Uygurların akrabaları bu çimlerin üzerindeki tüm göçebeler ve çiftçilerdir."⁴⁴.

3. Değişen Kültür Tarihi

Tumur, "Sarı Uygurların tarihi, göçebelerin tarihidir. Bu nedenle, Sarı Uygurların gelenekleri sadece kendi doğal sosyo-ekonomik tepkileri değil, aynı zamanda diğer etnik unsurlarla da kaynaşmıştır."⁴⁵ demiştir. Aslında sadece gelenek değil, Sarı Uygurların tüm kültürel geleneği bu özelliklere sahiptir. Sarı Uygur kültüründe, eski Türk ve Moğol kültür gelenekleri ve ayrıca Tibet kültürünün de etkisi vardır. Modern zamanlardan beri, Han kültürüyle geniş çaplı etkileşim herkese açıktır. Kitapta, yaşam ve üretim gelenekleri

⁴⁴ Yoghör Chamduugiin Tumur, *Sarı Uygur Milleti—Yaour Kaynatmanın Bin Yıllık Tarihi* 《裕固民族尧熬尔千年史》, Pekin, Pekin Minzu Yayınevi.1999. s.54.

⁴⁵ Yoghör Chamduugiin Tumur, *Sarı Uygur Milleti—Yaour Kaynatmanın Bin Yıllık Tarihi* 《裕固民族尧熬尔千年史》, Pekin, Pekin Minzu Yayınevi.1999. s.170.

açısından, 1930'ların son zamanlarında Sarı Uygur çayırlarına sürgün edilen Kazakların gelişmiş göçebe yöntemleri de anlatılıyor. Mesela onların el krank dikiş makineleri, yaptığı yüksek bel deri botları ve yaz aylarında düzenlenen koyun taşıma yarışması gibi şeylerinden bahsediyor. Ayrıca eserde, 1940'larda sürgün edilen Buryatia Moğolları hakkında da bilgi vardır. Onlar güzel eyerler, bıçaklar, gümüş takılar, basit av tüfeği, kıyafet, ayakkabı ve şapkaları çok iyi yapıyorlardı. Atla çalışan çim biçme makinesi, süt ayırıcılar ve demir ocaklar zaten kullanılmıştır. Bu milletler "gelişmiş şeyleri çabucak alıp, bunu üretip hayata uygularlar. Verilen bu bilgiler, Sarı Uygur ve diğer etnik grupların hayvancılık üretiminin gösterilmesi ve tanıtılmasında belli bir rol oynamıştır."⁴⁶ Din açısından, yazar, kitapta Sarı Uygurların inançları ve dini teşebbüslerindeki değişiklikleri anlatırken, onları ulusal tarihî gelişimini arka planı temel alarak yazdı. Burada Sarı Uygurların atalarının göç sürecinde farklı dinî fikirleri kabul ettiğini ve yeni nesillere miras bıraktıklarını görüyoruz. Sosyal ve politik ortamdan dolayı Sarı Uygurların farklı dini teşebbüslere zorlandıklarını ve bastırılmaya çalışıldıklarını; farklı dini inançların milletin yerel kültürü üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerini görüyoruz. Yazar, Tibet Budizminden bahsederken, Tibet Budizminin Sarı Uygur bölgesinin kültürüne, sanatına ve teknolojisine olan katkılarından övgüyle söz eder. Ama aynı zamanda, "Qing Hanedanlığı'nda, Budist insanlara yoksullukla mücadeleden vazgeçme fikri aşılandı. Halk uyuşturuldu ve otlak kahramanlarının torunları zayıfladı."⁴⁷ Tumor'un hem tüm tarihi anlatıp hem yorum yapan bu yazma biçiminden dolayı, okuyucuların Sarı Uygurların çok kültürlülüğünün sebeplerini ve çağrışımlarını anlamaları derinleşti.

Buna ek olarak, "*Sarı Uygur Milleti—Yaour Kaynatmanın Bin Yıllık Tarihi* "nde, yazarın Sarı Uygurların dili kullanım durumu ve yeni nesillere kültür aktarımını, kabile kökeni, soyadı evrimi, Budist mimarisi, özel tabular, efsaneler, müzik, dans, totem ve ibadet vb. hakkında farklı bilgi ve yorumları vardır.

⁴⁶ Yoghör Chamduugiin Tumor, *Sarı Uygur Milleti—Yaour Kaynatmanın Bin Yıllık Tarihi* 《裕固民族尧熬尔千年史》, Pekin, Pekin Minzu Yayınevi.1999. s.148-149.

⁴⁷ Yoghör Chamduugiin Tumor, *Sarı Uygur Milleti—Yaour Kaynatmanın Bin Yıllık Tarihi* 《裕固民族尧熬尔千年史》, Pekin, Pekin Minzu Yayınevi.1999. s.109.

Özet olarak, Sarı Uygur bölgesinde doğup büyüyen millî bir yazar olarak, Tumur derin ve rasyonel bir düşünme tarzı ile Sarı Uygurların etnik kökenini, göç tarihini ve kültürel tarihini anlatmaktadır. Aynı zamanda, geçmişten günümüze kadar pek çok göçebe halkın ulusal tarihini ve kuzeybatıdaki mevcut durumunu göstermektedir.

Bazı insanlar Tumur’u şöyle yorumladılar: “Tumur göçebe kültürle sıkı bir ilişki kurdu, bu onu otlaklara dönmesinin sebebi oldu, hatta sadece orijinal bir göçebe kültürü aramak için, Moğolistan, Doğu Türkistan ve diğer yerlerde defalarca zorluklardan çekinmeden hayvancılık alanlarına gitti. Ayrıca okuma ve meditasyon konusunda da heveslidir. Onun denemeleri bu yüzden kelimeler arasındaki hüznü ve nostaljik bir atmosfere sahip, rüya gibi romantik ruhlarla doludur.” *"Sarı Uygur Milleti—Yaour Kaynatmanın Bin Yıllık Tarihi"*nde gördüklerimiz tam bu yorumda belirtildiği gibidir.

Tarihin ayak izleri hiçbir zaman ilerlemeyi bırakmayacak, her milletin ekonomisi ve kültürü de aynı zamanda gelişmeye devam edecektir. Geçtiğimiz yıllar geri dönmeyecek ve gelecekteki hikâyeler de bugünün insanları tarafından yazılacaktır. Biz tarihimizin yaratıcısı olarak, eskileri ve tarihi bilmek zorundayız, millî tarihimiz hakkındaki üzüntüyü nasıl unutabiliriz? Belki *"Sarı Uygur Milleti—Yaour Kaynatmanın Bin Yıllık Tarihi"*inin yaratıcının amacı da buradadır.

SONUÇ

Sarı Uygurlar, Çin Halk Cumhuriyeti'nin Gansu eyaletinin Sunan Sarı Uygur Özerk ilçesinde ve Jiüquan Huangnipu Sarı Uygur Özerk köyünde yaşamaya devam etmektedirler. Köklü bir edebî geleneğe sahip olan Sarı Uygurların yazıyı kullanmaya başlamaları oldukça gecikmiştir. Halkın kültürü, dili, dini, yaşam tarzı hakkında bilgi veren edebî eserler sözlü halk geleneğinde varlığını sürdürmeye devam etmiştir. Sarı Uygurların sayılarının giderek azalması, Han kültürünün ve diğer etnik toplulukların etkisiyle asimile olmaya başlamaları, bilim insanlarını var olan sözlü eserleri derlemeye ve araştırmaya yöneltmiştir. Bu çalışmalar sayesinde birçok halk hikâyesi, şarkı, anlatısal şiir ve atasözü derlenerek yazıya geçirilmiştir.

Yoghor Chamduugiin Tumor, Sarı Uygurların içinde doğup büyümüş, şehre giderek modern eğitim almış bir araştırmacı ve yazardır. O, aldığı tarih eğitimini, kendi toplumunun geleneğini ve kültürel değerlerini araştırma yönünde kullanmış, ortaya koyduğu eserlerle Sarı Uygur tarihine ve edebiyatına ışık tutmuştur. Böylece Sarı Uygurları yazılı bir tarihe kavuşmalarını sağlarken onların millî bilinç geliştirmesine de katkıda bulunmuştur. Tezimizde Tumor'un önemli iki eseri "Kurdun Toprağı" ve "Sarı Uygurların Bin Yıllık Tarihi" adlı eserleri incelenmiş ve bu eserlerin içeriği ve toplum hayatında meydana getirdiği değişikliklere değinilmiştir.

Yaptığımız bu çalışma, Çin Halk Cumhuriyeti sınırları içinde yaşayan ve yaklaşık on üç bin nüfusa sahip olan Sarı Uygurların tarihi ve edebiyatının ülke sınırları dışında tanınması ve Türk araştırmacılar tarafından da fark edilmesi amacını taşımaktadır. Sarı Uygurlar üzerinde yapılan her çalışmanın, müstakil bir dilleri, kültürleri, gelenekleri ve edebiyatları olan Sarı Uygurların asimilasyonunun ve yok edilmesinin önüne geçebileceği kanaatindeyiz. Yaptığımız bu çalışmanın, Sarı Uygurlar üzerinde çalışma yapacak diğer araştırmacılara kaynak olması ve fikir vermesini umut ederiz.

KAYNAKÇA

An, J. ve An, Q. (1984) *Sarı Uygur Halk Edebiyatı Seçimleri*, Minzu Yayınevi, Pekin.

Baidu Baike, “56 etnik grup”, <https://baike.baidu.com/item/56%E4%B8%AA%E6%B0%91%E6%97%8F>, (Erişim 27.03.2018).

Baidu Baike, “Çin Azınlığı”, <https://baike.baidu.com/item/%E4%B8%AD%E5%9B%D%E5%B0%91%E6%95%B0%E6%B0%91%E6%97%8F/7049643#4>, (Erişim 07.04.2018).

Baidu Baike, “Çin Azınlığının Bölgesel Dağılımı Listesi”, <https://baike.baidu.com/item/%E4%B8%AD%E5%9B%BD%E5%B0%91%E6%95%B0%E6%B0%91%E6%97%8F%E5%88%86%E5%B8%83%E7%AE%80%E8%A1%A8>, (erişim 07.04.2018).

Cairang Danzhen (1984) *Sihirli Deri Çanta*, Gansu Halk Yayınev, Lanzhou.

Cao, H. (2006) "Sözlü Arşivler ve Sarı Uygur Kültürünün Mirası", *She Ke Zong Heng*, Cilt 28, S.6, s.7.

Chen, Z. (2004) *Batı Sarı Uygurca Çalışması*, Çin Minzu She Yin Yi Shu Yayınevi, Pekin.

Çin Halk Cumhuriyeti Devleti, “2010 Altıncı Ulusal Nüfus Sayımı Verileri Bülteni”, http://www.gov.cn/test/2012-04/20/content_2118413_2.htm, (Erişim 07.04.2018).

Du, Y. ve Gao, Y. (1982) "Doğu Sarı Uygur Uyuşundaki Halk Şarkıları Üzerine Çalışma - Doğudaki Sarı Uygur Halkının Kökeni Üzerine", *Nan Jing Yi Shu Xue Yuan Yuan Bao*, s.84-90.

Feng, Y. (2007) " Dongxiang, Baoan ve Sarı Uygurlarının Erken Aşama Halk Edebiyatı Örnekleri ve Kategorileri", *Minzu Wenxue Yan Jiu*, s.100-104.

Gao, Q. (1990) "Sarı Uygurlar Doğuya Doğru Efsane Araştırmaları ", *Gansu Li Lun Xue Kan*, s.62-68.

Gao, Q. (2004) "Sarı Uygur Araştırmaları Üzerine Düşünceler". *Lanzhou Shang Xue Yuan Bao*, Cilt 20, s.109-114.

Gao, R. ve Fan, Y. (2007) "Sarı Uygur Halk Edebiyatının Prototip Eleştirisi", *Xi Yu Yan Jiu*, s.119-126.

He, W. ve Zhong, F. (2000) *Sarı Uygur Halk Kültürü Üzerine Araştırmaları*, Pekin: Minzu Yayınevi.

Li, G. (2006) "Son On Yıllardaki Sarı Uygur Araştırma İncelemesi (1995-2005)", *Bei Fang Minzu Da Xue Xue Bao*, s. 65-70.

Liu, H. (2007) "Nesk Faktörlerinin Etkisi Altında Sarı Uygur Halk Şarkılarının Gelişim Durumu ve Mirası", *She Ke Zong Heng*, Cilt 22, S.22-23.

Milan Kundera (1995) *Testaments Betrayed* 《被背叛的遗嘱》, Shang Hai Halk Yayınevi, Shang Hai.

Tian, Z. ve Du H. (1994) *Sarı Uygur*, Lanzhou: Gansu Kültür Yayınevi.

Yoghor Chamduugiin Tumor (1995) "Bayancha Khan" 《巴彦察汗》, *Yang Guan*, S.1.

Yoghor Chamduugiin Tumor (1998) "Beyaz At Anne" 《白马母亲》, *Yang Guan*, S.1.s.76.

Yoghor Chamduugiin Tumor (1998) "Kuzey Kraliçesi " 《北方女王》, *Fei Tian*, S.12.s.34.

Yoghor Chamduugiin Tumor (1999) *Sarı Uygur Milleti—Yaour Kaynatmanın Bin Yıllık Tarihi*, Pekin Minzu Yayınevi, Pekin.

Yoghor Chamduugiin Tumor (2002) "Otlak Şarkısı " 《牧场谣》, *Minzu Wenxue*, 2002, S. 6.s.89.

Yoghor Chamduugiin Tumor (2004) "Benim Qi Lian Dağı Kaybetti" 《失我祁连山》, *Yan An Wenxue*, S. 5. s.160-165.

Yoghor Chamduugiin Tumur (2005) "Tengger Yamaguchi Altında", *Minzu Wenxue*, S.10.

Yoghor Chamduugiin Tumur (2006) *Yıldızların Altındaki Wu LaJin 《星光下的乌拉金》*, GansuWenhua Yayınevi, Lanzhou.

Yoghor Chamduugiin Tumur (2011) "Yaour Gizem", *Shan Hua*, S.22.

Yoghor Chamduugiin Tumur (2013) "Kurt Toprak" *《苍狼大地》*, *Wen Yuan (Xi Bu San Wen)*.

Wu, W. (1996) *Sarı Uygur Edebiyat Araştırmaları*, Gansu Ren Min Yayınevi, Lanzhou.

Wu, W. (1985) "Sarı Uygur Halk Anlatı Şiirleri", *Xi Bei Minzu Da Xue Xue Bao*, s.80-84.

Wu, W. (1996) *Gansu Halk Edebiyatı Genel Bilgileri*, Gansu Ren Min Yayınevi, Lanzhou.

Wu, W. (1997) "Uygur Edebiyatında Sarı Uygur Tarihinin Ağızdan Ağıza Anlatımı", *Minzu Wenxue Yan Jiu*, s.44-48.

Yang, Z. (1986) "Etnik Göçün Ulusal Edebiyatın Gelişimi Üzerindeki Etkisi", *Minzu Wenxue Yan Jiu*, s.4-8.

Zhong, J. (1995) *Sarı Uygur Kültürü Araştırması*, Çin Min Hang Yayınevi, Pekin.

Zhong, J. (1999) "Kök Arayan İnsanlar - Sarı Uygur Şairi Tuo Qingde'nin Şiirindeki Ulusal Duygular". *Minzu Wenxue Yan Jiu*, s.75-77.

Zhong, J.(1991) "Qilian Dağı'nın İlhamı — Sarı Uygur Genç Şair He Jixin ve Şiirlerini". *Minzu Wenxue*, s.95-96.

Zhong, J.(2007) "Çin'de Etnik Azınlıkların Yazma Edebiyatının Ön Çalışması". *Minzu Wenxue Yan Jiu*, s.110-114.

Zhou, F. (1984) "Sarı Uygur Halk Şarkıları Üzerine Konuşma". *Minzu Wenxue Yan Jiu*, s.96-104.

Zhou, J. (1992) "Sarı Uygur ve Macar Folkallarının Ortak Özelliklerinin Kültürel Arkaplanı". *Xi Bei Minzu Yan Jiu*, s.239-242.

Zhou, J. (1992) "Sarı Uygur ve Macar Halk Masallarının Karşılaştırmalı Çalışması".
Minzu Wenxue Yan Jiu, s.61-65.

Zhu, W. ve Yang, W. (2004) Sarı Uygur Halk Edebiyatı (Öykü) 'nin Toplanması,
Düzenlenmesi ve Araştırılması Üzerine Çalışmalar. *He Xi Xue Yuan Bao*. S.3.

ÖZ GEÇMİŞ

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Telefon: 05531403616

E-posta: arunadman@gmail.com

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	Shaoqiong Du
Uyruğu	ÇİN
Doğum Yeri	ZHANGYE
Doğum Tarihi	05/08/1991
Medeni Durum	Bekar

EĞİTİM DURUMU

- 2016- : Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Avrasya Araştırmaları Anabilim Dalı, Tezli Yüksek Lisans
Programı
- 2015-2016 : Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezi
- 2006-2009 : Zhangye Jinlu Lisesi

YABANCI DİL

Türkçe: Orta Düzey

AKADEMİK ÇALIŞMALAR

Tezler

- 2014 “Zhangye Gazetesi Uygulama Raporu” –Lisans Tezi
- 2018-... Sarı Uygur Edebiyatı ve “Yoghor Chamduugiin Tumur” Üzerine
Bir İnceleme – Yüksek Lisans Tezi (Devam Ediyor)

